

OLAV

KATOLSK TIDSSKRIFT FOR RELIGION OG KULTUR

Fra pater Hallvard Rieber-Mohns skrifter, s. 1
Håndsrekning til vår tid

Brynjolv Norheim, s. 4
Ingen rettferdig krig

Katarina Pajchel o.p., s. 9
«Dere er kalt til å bli forvandlet!»

May-Lisbeth Myrhaug, s. 12
«Lysets Mysterium»

Den nordiske bispekonferanse, s. 14
To bidrag til den offentlige debatt

Joseph Mulvin o.p., s. 18
Hvorfor tar ikke Gud affære?

«I den daglige utøvelse av Vår hyrdegjerning må Vi nå og da, hva Vi sterkt beklager, lytte til personer som, til tross for sin brennende iver, ikke nettopp har for meget diskresjon og måtehold. I vår moderne tid ser de intet annet enn ødeleggelse og forfall. De hevder at vår tidsalder, sammenlignet med tidligere, utvikler seg til det verre, og de opptrer som om de ikke hadde lært noe som helst av historien, der ikke desto mindre er vår læremester for livet, og som om de tidsaldre da de foregående konsiler fant sted, representerte en fullkommen triumf for den kristne tanke, for det kristne liv og for den sanne religiøse frihet. Vi føler oss helt uenig med disse dystre profeter, som alltid varsler ulykke, som om verdens ende var nær.

I alt det som skjer i dag, er det som om menneskeheten synes å tre inn i en ny verdensorden, og i det skal man snarere se en skjult plan fra Guds forsyns side ... Og alt, til og med uoverensstemmelser mennesker imellom, fører til Kirkens beste.

...

Det er, slik det alltid har vært, åpenbart at Herrens sannhet vil bestå for all tid. Vi ser, etterhvert som den ene tidsalder avløses av den neste, at også menneskenes meninger følger på hverandre og gjensidig utelukker hverandre. Og ofte forsvinner feiltakelser like raskt som de oppstår, lik dugg for solen.

Kirken har alltid gått imot slike feiltakelser. Ofte har den fordømt dem på strengeste vis. I dag foretrekker Kristi brud å bruke nådens medisin snarere enn slik hårdhendt behandling.

Kirken finner at den imøtekommer dagens behov bedre ved å vise til sin læres gyldighet enn ved å utstede fordømmelser.»

*Pave Johannes XXIII
i åpningstalen til Det 2. Vatikankonsil
11. oktober 1962.*

håndsrekning til samtiden

GJENSYN MED TEKSTER AV PATER HALLVARD RIEBER-MOHN O.P.

Den 7. august var det 20 år siden dominikanerpater Hallvard Rieber-Mohn døde. Den 2. oktober ville han – skattet sjelesørger, forfatter og kulturskribent – fylt 80 år. Han etterlot et stort savn på katolsk mark og i norsk kulturliv, men også en stor skatt: sitt forfatterskap. St. Olav – les: Liv Greni – har i anledning de nevnte åremålsdager bladd i to av Rieber-Mohns bøker: prekenskningene med de talende titler «Menneske først – kristen så» (St. Olav forlag 1976) og «Alvorets gløder» (Ansgar forlag 1978). Bøkene var, ifølge omslaget, «en håndsrekning» til «samtiden». Det slående er hvor aktuelle disse tekstene fortsatt er i en ny samtid, vår egen, hvor det som gjerne kalles «forkynnelseens krise», synes mer påtakelig enn noensinne. Her følger brokker og biter fra de to bøker, andre vil følge i senere numre: solid åndelig håndsrekning fra en prest og et medmenneske som døde så altfor tidlig.

Gud har én gang for alle tatt parti – hvert krusifiks forkynner det: Tatt parti for mennesket, for meg. Her er det ingen ende på undring. Er mennesket, er vi, er jeg så mye verd? Det er vi tydeligvis, her får vi bare tro det utrolige. I hans øyne, de eneste som ser *hele* sannheten, er mennesket, er vi alle, jeg, umistelig. Det er *det* Evangeliet sier.

«Din tro har frelst deg...» Troen frelser. Og dette er kristendommens rot og begynnelse: å ha troen. «Har» vi den? Sa ikke Kristus selv engang til apostlene: *Dersom* dere hadde tro – ?» Svaret er nok: De hadde – som oss og mer enn oss – troens begynnelse. Og som oss var de ute av stand til å overskue de endeløse muligheter

troen åpner i et menneskesinn, når det av hele sin tyngde hviler i den. Kristus sa at tro kan flytte fjell, vi synes vi har tatt hans ord såre alvorlig når vi tillater troen å flytte oss selv fra gaten inn i kirken én gang i uken!

Hos hvert eneste menneske er det et trosanlegg, en tros-evne. Troen er ikke, som godtfolk ofte tenker seg, et temperamentsspørsmål eller en «legning», som musikalitet eller evner for matematikk. Troen bor som en Gudgitt mulighet og mening i alle mennesker, også i dem som mener seg «ikke religiøse». Så blir det da livsløpet, med dets vekslende av medgang og motgang, seire og nederlag, utfoldelse og belastning som i stor utstrekning kommer til å bestemme *når* det blir kalt på denne evnen. Det sikre er *at* det blir

kalt på den, og her trer vår frie vilje, vår åpenhet og vårt ansvar inn i bildet...

Troen er et livsforhold til Gud, noe langt mer enn bare fromme ønsker. Dette er en lekse vi sent lærer. Vi går alle omkring med fristelsen til å tenke at våre liv måtte arte seg helt annerledes enn de gjør, forat troen skulle få vokse i oss. Dersom jeg ikke er syk, dersom ikke denne angsten trykket meg ned, dersom jeg ikke hadde svake nerver og ble margstjålet av de tusen daglige krav. Troen, tenker vi, den er noe som vokser og blir sterk når en får gå stille i en klosterallé i dyp ettertanke.

Men slik er jo slett ikke troens forutsetninger. Troen er ikke noe som vi venter oss som en mulighet hinsides kravet og utfordringene. Troen er ment å være selve kjernen i vår reaksjon på de *nærmeste* krav, vanskelige som de kan være. Slik som hos offiseren i Kafarnaum, der han gikk rakt fra en hjelpeløs lege eller rådvill apoteker til den levende barmhjertige Gud.

Menneskehjertets eldste lengsel: å kjenne Gud.

Bønnens mulighet er nedlagt i alle mennesker, hvorfor er den ikke like naturlig og nødvendig som åndedrettet? Vi tar omhyggelig piller som skal dekke kroppens daglige vitaminbehov når det er så som så med kreftene. Men den *sinnets* næring, det dype åndedrag i sjelen som vi kaller bønn, hemmes i så altfor mange av oss, i mange kristne. Som folk og som masse har vi mistet bønnes veldige usynlige tilflukt. Hva den har betydd for sinnene i alle de slektledd vi vet om før vårt eget, kan ikke måles. Mange aner det i dag bare gjennom bønn som tilfeldigvis også ble stor kunst: En gammel salmetekst av Kingo – et Langfredagsmotiv av Johann Sebastian Bach. De kan se skjønnheten i det. Men de kan ikke selv be. De både *ser* og *hører*. Men de *lever* ikke i bønnen. Så øyner vi da tegnene på underernæring både i eget og i andres sinn.

Ingen bønn går tapt. heller ikke den vi måtte holde for mislykket etter «resultatene» å dømme. Vi så og vi ser ikke klart – Gud «hørte» oss ikke, som vi forvirret uttrykker oss. Så hjelpeløst er mennesket. Men Gud hørte oss. og den kjærlighet vi kan legge i ropene om hjelp går aldri i evighet tapt, fordi den har sitt utspring i ham selv.

Kristentroen er ikke frykt – den er frihet og usårlighet. Den er ikke en befaling om å forakte jordelivet, men elske det og bruke det som inngang til noe større og virkeligere. Verden og vårt eget liv i den skal forgå.

Det er en sannhet som ikke gjør verdiene mindre, men mer dyrebare for oss – som hilser fra fremtiden i Gud.

Kristendom – det er ikke først og fremst å godta og fastholde noen læresetninger, en trosbekjennelse, en katekisme – gammel eller ny i formuleringene. Kristendom er en grunninnstilling til livet: Total og dyptgripende i hjerte og sinn, med svære konsekvenser, vidtrekkende og alvorlige valg og avgjørelser. Den er ikke noe vi «har», kristne er noe vi uavlatelig *blir*.

Vårt felles utgangspunkt er at vi alle er Guds falne og tilgitte, bortkomne og gjenfunne barn. Den respekt, ja ærefrykt, vi skylder hverandre, ligger egentlig der. Den er til gjengjeld grenseløs.

Guds vennskap omfatter oss alle med den samme godhet.

Hans kjærlighet er tilværelsens midtpunkt, dens bærende kraft, vårt eneste håp.

Livet er verd å leve – siden Jesus Kristus trådte inn i det, endret det og gjorde det til vårt felles liv.

Gud har gjort seg selv synlig og kjent i Jesus, et menneske og et mysterium.

Vennene opplevde Jesus som den største menneskekjenner de hadde møtt. «Men han visste hva som bor i mennesket,» skriver forfatteren av Johannesevangeliet overveldet. Det uttrykker nok apostlenes felles erfaring. De skjønnte, som vi selv innser det over Jesu ord, at her var én som visste så helt til bunns i vår menneskenatur's gåter – ja som i ordets aller sterkeste betydning *gjennomskuet* oss, med en forståelse langt inderligere enn vår egen selvforståelse, for ikke å nevne vår korte begripelse av medmennesket. De mintes det som en enestående opplevelse.

Men her var visst noe enda merkeligere. Den ene som altså visste alt om oss, var samtidig den ene som hadde oss mest kjær, og hvis holdning

til oss mennesker munnet ut i medfølelse – inntil å ville lide og dø for oss. Folk med et heller vagt bilde av den troendes verden forstiller seg gjerne at tvilens fristelser og stunder – de må da gjelde slikt som «miraklene». De øyner knapt hva den troende vet: At det utroligste er ikke Jesu makt over naturlovene og den fysiske virkelighet. Det er at et vesen med hans innsikt i både menneskenaturen og hver enkelt av oss, virkelig kunne møte oss med kjærlighet. Det er så godt nytt at det nok sier langt mer om Guds vesen enn vårt eget.

Jesus er Guds levende svar på den dype forvirring, splittelse og disharmoni som hvert menneske må erfare i sitt eget vesen.

Det er han som har sagt oss det dypeste om våre liv – at egentlig er de en ferd frem til Guds bolig. Og inntil vi engang bor hos ham, tar han sin bolig i oss.

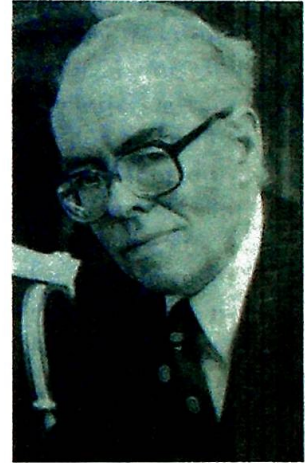
All vår selvransakelse har i grunnen bare ett viktig spørsmål: Om vi virkelig har ham kjær. Alt i vårt trosliv ender der. Alt annet i livet er der.

Det hender at vi over evangeliens beretninger må spørre: Hvilke fristelser var i Jesu øyne menneskenes verste? Vi må nok svare: De er særlig to – pengene, og så makten. Selv vendte han begge ryggen. Og det er ikke i dagens verden at vi har vondt for å skjønne hvorfor. De to skaper den meste lidelse og død også i dag. Det er få av våre ulykker som ikke kan føres tilbake til den ene – makten, eller den andre – pengene, eller nettopp foreningen av dem.

På de mørkeste dagene har vi bare igjen stirret litt for mye inn i oss selv og på hva vi kan utrette, eller snarere: slett ikke makter. Det skal ikke gi mye mot eller gjøre noen glad... Det er en annen det dreier seg om – hele veien, tvers

gjennom historien og våre egne korte, mislykkede liv frem til idag: Han lever, – gløder videre under den grå asken vi ofte gjør ut av våre fattige tilværelser.

Slik er det å være menneske: Vi har en fot i to verdener. Glade i det gode og nære som er vårt jordiske liv – en gave fra Gud, et oppdrag vi skal virkelig gjøre. Og samtidig: Med en tro, eller kanskje bare et håp, en anelse, om at ut over det som noen vil skrive eller si i noen minneord den dagen vi dør, for så å glemme oss temmelig fort, har vi et liv i stor kjærlighet, mer eller mindre skjult for de levendes travle, kortsynte øyne. Høstdagen minner oss jo om det: Lys og skjønnhet – og så denne naturens lydige overgivelse i søvnen.

*Hallvard Rieber Mohn o.p.,
merket av sykdom, mottar
Fritt Ords pris våren 1982.
Noen måneder senere
dør han.*

Hvor er de døde? Hvor er alle våre kjæreste som er gått bort, og som vi bare kan møte, så sørgelig kort og kaldt, når vi legger en blomst på en grav? Er det bare *vi* som kjenner og minnes dem? Vi har Jesu ord for det: De lever: En annen kjenner og elsker dem, sterkere og mektigere enn den hjelpeløse blomsterkvasten vi har for deres fattige jordstykke på en gravlund. Gud er «de levendes Gud» – det er hva han sier om seg selv, i sitt eget ord.

Vi kommer fra et stort lys, og våre korte liv er bare veien tilbake til det.

ingen rettferdig krig

AV BRYNJULV NORHEIM

*Heaven on earth- we need it now-sick of all of this – hanging around –
I am sick of the sorrow – I am sick of the pain –
I am sick of hearing – again and again –
that there is never gonna be peace on earth.*

(U2 – intro til «Walk on» 'live' ved «A tribute to heroes», støttekonserteren etter 9/11)

I den engelske avisa *The Times* 4. august 2002 beskrives anglikanske og katolske biskopers ekte moralske indignasjon ovenfor et mulig forestående angrep på Irak av en allianse av vestlige land. Det er ikke uvanlig at kristne ledere går sammen om å fremme fred og hindre krig. Nettopp i symbolverdien av å stå sammen, signaliseres det at dette er et tema som ligger nær den kristne livsnerven – den berører det fellesgodset som alle kristne tradisjoner kan slutte seg til – nemlig å skape fred uten bruk av vold i eksempel av Kristi liv og gjerning.

Derimot har måten kristne snakker om fred og krig på i stor grad endret seg gjennom historien. I artikkelen i *The Times* kom dette fram i

andre del hvor man la frem argumenter for hvorfor man ikke burde gå til krig mot Irak. I forsøket på å argumentere på et ikke spesifikt kristent grunnlag, la biskopene vekt på at de mulige betingelser som kan sies å rettferdiggjøre slik bruk av vold, ikke er til stede. Dermed henviste de til et knippe betingelser som ofte blir ansett som kjernen i rettferdig-krig-tradisjonen. Og den tradisjonen har historisk opphav og støtte både innenfor og utenfor de kristne kirker.

Hvordan kan vi forklare at vold og krig tilsynelatende kan rettferdiggjøres fra kristen tro? Og hva skjuler seg bak rettferdig-krig-retorikk? Disse grunnleggende spørsmålene vil jeg se nærmere på i denne artikkelen. Hovedpoenget mitt vil være at rettferdig-krig-tradisjonen ofte i dag brukes utenfor den hensikt og kontekst som den opprinnelig vokste frem i, og at det igjen stiller spørsmål ved hvor velegnet den er i vår

Brynjulv Norheim jr. har sin utdannelse innen filosofi og teologi (Irland og Belgia); siden 1997 forskningsstipendiat ved Det teologiske fakultet (UIO); medlem av St. Olavs redaksjon.

tid. Dette vil jeg illustrere ved å presentere en grovskisse av utviklingen i rettferdig-krig-tanken i den katolske tradisjonen fram til vår tid.

Videre hevder jeg at diskusjoner om hvorvidt en krig er rettferdig påbegynt og utkjempet, ofte skjuler den egentlige sak og bevisst brukes for å tåkelegge maktrelasjonene som står i konflikt. På den måten blir rettferdig-krig-tradisjonen, som *genuint søker etter å minimalisere bruken av vold for å sikre fred*, misbrukt som et argumentativt skalkeskjul for å rettferdiggjøre det vi politisk sett anser for å være nødvendig bruk av vold. I verste fall blir det en form for sjekkliste før man går til angrep – en naiv form for legalisme som fullstendig omgår rettferdig-krig-tradisjonens dypere mening.

Mitt første mål vil derfor være å oppsummere noen hovedpunkter fra den kristne rettferdig-krig-tradisjonen med utgangspunkt i Den romersk-katolske kirkes tradisjon og dens relativt nye sosiallære. Jeg kunne like gjerne ha jobbet med reformatorisk teologi, for der finnes det også rikholdige referanser med hensyn til rettferdig-krig-tradisjonen (for eksempel med utgangspunkt i CA XVI), men jeg velger katolske kilder på grunn av deres klarhet på området og min egen kjennskap til denne konfesjonen. Dernest vil jeg drøfte hvorvidt rettferdig-krig-tradisjonen er noen hjelp i møtet med de tragiske konflikter vi er vit-

ner til i vår tid. Konklusjonen vil være at rettferdig-krig-tradisjonen i dag kun kan brukes negativt, det vil si til å kritisere voldsbruk, og at all retorisk bruk av den som en sjekkliste før angrep i utgangspunktet er forkastelig.

... all retorisk bruk av rettferdig-krig-argumentasjonen som en sjekkliste før angrep, er i utgangspunktet forkastelig.

Bakgrunn

Flere nåtidige teologer understreker at det opphavlige mennesket i kristen tanke var et vesen som levde i fred med seg selv og sine omgivelser. Denne fredelige og harmoniske opprinnelsen hevder de står i kontrast til andre mytologiske, filosofiske eller religiøse protologier som ofte ser verdens opphav grunnlagt i vold eller konflikt. Den fredfylte visjonen om menneskets opphav sammen med realisme om menneskets nåtidige ondskap, gir kristne et kall til å søke forsoning

med dialog og fornuft i stedet for med voldelige midler.

I Evangeliene radikaliseres videre kallet til «ikke å skade andre» til også å gjelde ens fiender. Den tidlige kristendommen etterlevde dette med forbehold om at enkelte yrker, for eksempel yrkessoldat i Romerriket, var uforenlige med det å være kristen. Historisk belegg for dette finner vi bl.a. i konflikten, som fant sted før år 170, mellom statsteologen Celsus og den kristne teologen Origenes. Celsus beskylder de kristne for ikke å ta sitt ansvar for å forsvare Romerriket, og at om alle oppførte seg som dem, ville barbarer snart innta Roma. Til forsvar sier Origenes at de kristnes bønner og disiplinerte livsstil vil være mer fredsbevarende enn flere soldater. Selv om de kristnes uvilje mot å tjene som soldater i Romerriket er sammensatt av forskjellige årsaker, tydeliggjør dette eksemplet de kristnes vegring mot aktivt å delta i krigføring.

Vendepunktet i så henseende skjer mye senere når kristendommen er blitt en akseptert og viktig sosial strømning i Romerriket. Gjennom kirkefedrene Ambrosius og Augustin viker prinsippet om «ikke å skade fienden» for kjærlighetsbudet om å unngå større skade for nesten. Tanken om at den eneste egentlige gode grunn for å bruke vold er for å beskytte uskyldige mot verre onder, finner Ambrosius hos Cicero. Det er likevel Augustin som fullender vendingen ved å avklare forholdet mellom det å være en kristen og samtidig skulle leve i verden. Det guddommelige kall mennesket innehar, hevder Augustin, må leves ut i en ikke perfekt verden hvor man bl.a. må akseptere nødvendig bruk av makt dersom den tilfredsstillende spesielle vilkår, fremfor alt at den er et uttrykk for selvforsvar eller motstand overfor overgrep mot en uskyldig part. Dermed kan krigføring, som Augustin hevder er resultatet av menneskets syndighet, tøyles og brukes til noe godt: det å avverge større skade. Denne avklaringen danner grunnlaget for senere kristne tanker om muligheten for rettferdig krigføring, og dens kjerne fortsetter å være kjærlighetsbudet ovenfor nesten.

I middelalderen får denne tradisjonen sin mer konkrete og legalistiske karakter. Teologer som Thomas Aquinas, Francisco de Vitoria og Francisco Suarez bidrar alle til å utforme kriterier for å begrense bruken av vold. Dermed får også rettferdig-krig-tradisjonen sin velkjente

karakter i form av en liste med kriterier for å kunne gå til krig (*jus ad bellum*) og betingelser for selve krigføringen (*jus in bello*).

Jeg foreslår følgende liste som representativ for den katolske rettferdig-krig-tradisjonen frem til 1900-tallet. Et viktig poeng å huske på er at alle kriteriene måtte oppfylles for å kunne hevde krigens moralske begrunnelse.

Kriterier for å gå til krig inkluderer:

- Rettferdig og rasjonelt grunnlag: forsvare seg selv eller en uskyldig tredjepart, forsvare legitime krav, nestekjærlighet.
- Legitim autoritet: at krig erklæres av en kompetent autoritet.
- Riktig intensjon: å søke å gjeninnføre fred som en direkte konsekvens av krigen.
- Siste mulighet: at virkelig alle fredelige midler er prøvd uten hell.
- Mulighet for suksess: at det foreligger et realistisk håp om å lykkes.
- Proporsjonalitet: at en vurdering av de forventede goder man håper å oppnå ved voldsbruk, klart utveier de skader og kostnader som nødvendigvis påføres.

Kriterier for krigføringen inkluderer:

- Diskriminering: forsvare ikkestridende ved å gi dem immunitet mot direkte militære angrep.
- Proporsjonalitet: en vurdering av de goder og onder som følger av valg av spesifikke krigshandlinger.

Rettferdig-krig-tradisjonen og katolsk sosiallære

Det er allmenn enighet blant teologer om at Den katolske sosiallæren innledes med utgivelsen av pave Leo XIII's rundskriv *Rerum Novarum* i 1891. Senere tekster bygger på det sosialetiske grunnlaget som Leo XIII introduserer, og blir tydeliggjort i prinsippene om menneskeverdet, solidaritet og subsidiaritet samt kritikk av både overdreven kapitalisme og sosialisme. Samtidig vil vi se en innskjerping av kriteriene for rettferdig-krig-resonnement. Dette begynner med pave Benedikt Vs engasjerte diplomativirksomhet under Den første verdenskrig. En viktig del av hans strategi var å kritisere katolikker, som kjempet på begge sider i krigen, i deres tro på at de var rettferdiggjort i sin krigsinnsats. Hvordan kunne begge sider være rettferdiggjort? Benedikt XV unngår derimot å ta

stilling til legitimiteten av konflikten og fokuserer heller på den humanitære katastrofen som krigen fører til. Store deler av Vatikanets formue blir brukt til humanitær hjelp for begge parter i krigen. Senere vil Benedikt XV også kritisere fredsoppjøret i Versailles fordi det førte til urettmessig undertrykking av den tapende part og kun ville føre til ny konflikt.

I løpet av 1900-tallet kom også konteksten for krig til å forandre seg, og særlig muligheten for en total krig med sitt ikke-diskriminerende ødeleggelsespotensial leder fremstående teologer i 1930-årene til å tvile på at rettferdig-krig-tradisjonen fortsatt er et gyldig og effektivt middel til fred. Denne tvilen kommer til uttrykk i 1944 da pave Pius XII innskrenker det rettferdige grunnlaget for å gå til krig til kun å være reelt selvforsvar, og ikke retten til å erobre på grunn av et legitimt krav eller for å straffe overgrep.

Et nytt vendepunkt i katolsk rettferdig-krig-tenkning skjer på bakgrunn av denne tendensen med pave Johannes XXIII. I etterkant av Kuba-krisen og trusselen om bruk av atomvåpen skriver han i 1963 et rundskriv, *Pacem in Terras*, hvor han ikke referer til rettferdig-krig-tradisjonen i det hele tatt. I stedet prøver han å vise hvorledes krig i moderne tid er inhuman, unødvendig og en irrasjonell måte å løse brudd på rettigheter og sikre rettmessige krav på. Han skriver bl.a. at «sann fred trives i en sosial orden basert på sannhet, bygget på rettferdighet, stimulert av kjærlighet og utviklet i frihet» (ACT 37), vilkår som han optimistisk mener er tilgjengelige for verden i dag.

Nytenkningen etter Johannes XXIII finner sin plass i dokumentene til Det annet Vatikankonsil (1962-65) med en vektlegging av det inhumane i moderne krigføring, og hvordan det strider mot menneskeverdet. I kapittel fem av *Gaudium et Spes*, dokumentet som henvender seg til alle mennesker av god vilje og omtaler kirkens plass i verden, oppsummeres følgende punkter:

- I mangel av en kompetent og myndig verdensautoritet kan man ikke nekte nasjoners rett til selvforsvar.
- Bruk av krig kan like fullt være urettmessig og krigføringen likeså.
- Tanken om en total krig fordømmes: å ødelegge hele byer eller store områder med befolkning, blir sett på som overgrep mot både Gud og mennesker.

- Masseødeleggelsesvåpen går utenfor enhver tenkelig ramme for legitimt forsvar.

- Man aksepterer retten til å nekte av overbevisning enkelte typer handlinger som soldat.

- Ikkevold og pasifisme anerkjennes som en legitim katolsk holdning selv om den ikke kan pålegges en annen person eller en nasjon.

- Understreke behovet for en etisk gjennomtenkning av dette spørsmålet i lys av nye problemstillinger, bl.a. humanitær intervensjon og avskrekkingpolitikk.

Etter Det annet Vatikankonsil har pavene mer og mer understreket hvor umoralsk og unødvendig krig er. I den grad rettferdig-krig-tradisjonen refereres til, er det ikke for å etterspørre legitimiteten av krigshandlinger, men heller for å vise hvor fjernt fra et mulig rettferdig grunnlag aktuelle konflikter er. Derfor var det heller ingen overraskelse da pave Johannes Paul II i forbindelse med Gulfkrigen i 1990-91, og særlig med amerikanernes bruk av rettferdig-krig-retorikk før angrepet, fastslo at "ingen krig er rettferdig". Dette kan virke paradoksalt, men stemmer likevel godt overens med det jeg omtaler som rettferdig-krig-tradisjonens ånd eller mening. Lokale bispekonferanser har videre skrevet mange hyrdebrev om fredsarbeid, og der blir rettferdig-krig-tradisjonen bl.a. omtalt som "fredens tenner" fordi den øyner så lite mulig-

het for i det hele tatt å kunne bruke krigføring på en moralsk måte. Det mest kjente dokumentet i så henseende er Den amerikanske bispekonferansens skriv fra 1983, *The Challenge of Peace: God's Promise and Our Response*. Videre stimuleres det til heller å

Etter Det annet Vatikankonsil har pavene mer og mer understreket hvor umoralsk og unødvendig krig er.

bruke tid og ressurser på mer kreativt og praktisk fredsarbeid enn å analysere legitimiteten av konflikter. Og det fredsarbeidet blir satt i sammenheng med engasjement for å skape en rettferdig og global sosial orden, som igjen kan danne grobunn for varig fred.

Hva er hovedårsakene til at Den katolske kirken i senere tid i langt mindre grad gjør bruk av rettferdig-krig-tradisjonen og heller maner til konkret fredsarbeid?

Et av svarene på dette spørsmålet finnes i

samtidstroen og framtidshåpet til Johannes XXIII. Han hevder at med tanke på den utvikling og vekst som preger det menneskelige samfunn, burde virkemidler som krig være unødvendig. Samtidig uttrykkes det tvil om at vilkårene for rettferdig-krig-tenkning lenger er tilstede. For eksempel er bruk av alle typer ikke-diskriminerende masseødeleggelsesvåpen, det være seg biologiske, kjemiske eller atomvåpen, av en slik art at de aldri vil kunne brukes på en moralsk forsvarlig måte. Det var ikke mulig å fatte en slik ødeleggelseskraft på den tiden vilkårene for rettferdig krig ble til, og følgelig ligger de utenfor vilkårenes definisjonsområde. Med andre ord er rettferdig-krig-tenkning utdattert av sosial og teknologisk utvikling.

I forbindelse med den konkrete konflikten mellom USA og Irak, kan rettferdig-krig-tradisjonen imidlertid benyttes som "fredens tenner", og det første som slår oss, er den enorme asymmetrien landene representerer militært. Utgangspunktet for rettferdig krig er en viss proporsjonalitet mellom landenes styrker slik at krig er nødvendig. I det tilfelle hvor et land dominerer så fullstendig militært, kan behovet for krig ikke sies å være til stede – det er en annen form for konflikt og krever en form for humanitær intervensjon med ikkevoldelige midler. Videre hevder svært mange at vi på langt nær har prøvd alle andre fredelige muligheter slik av bruk av vold virkelig er en siste mulighet. Dessuten kan man ikke forutse at et angrep på Irak vil ha som direkte konsekvens å skape fred – vi opplever i lignende tilfeller, som i Afghanistan, at konflikten opprettholdes over lang tid, og at gjerne flere formål enn fred motiverer krigsinnsatsen. I tråd med nyere katolsk bruk av rettferdig-krig-tradisjonen reduseres dermed anvendeligheten av den som grunnlag for å angripe Irak, og skjerper i stedet vår evne til å finne frem til de virkelige årsakene for et slikt mulig angrep, og tenke kreativt om hvordan man kan skape fred med ikkevoldelig midler. På denne måten henleder man oppmerksomheten på det kristne kallet om å være fredsskaper ikke bare med tanke på den siste dag, men i verden i dag.

Konklusjon

Jeg har vist i det foregående at Den katolske kirkes bruk av rettferdig-krig-tradisjonen har gjennomgått en vesentlig endring i nyere tid.

Den mulige positive bruken av begrepet rettferdig krig til å legitimere krig, er blitt nedtonet på grunn av både indre teologiske årsaker og sosial kontekst. Dette har frigjort det negative potensialet i rettferdig-krig-tradisjonen til å virke som "fredens tenner". Slik sett fordrer denne tradisjonens ånd at vi er ærlige når det gjelder den

Rettferdig-krig-tradisjonen er derfor først og fremst et ønske om å skape fred med ikkevoldelige midler.

virkelige hensikt med krigshandlinger, at vi er ærlige om den direkte konsekvensen, og at freden må følge som en sikker og direkte konsekvens av våre handlinger. Dessuten kreves det ærlighet om maktforholdet mellom de stridende og de midler de benytter seg av. Videre hevder jeg at grunnlaget for å skape kriterier for å kunne gå til krig, *aldri har vært for å legitimere* krigshandlingen, men *for å unngå* mulig krigsbruk i det lengste, og forsikre oss om at det virkelig er en siste løsning. Rettferdig-krig-tradisjonen er derfor først og fremst et ønske om å skape fred med ikkevoldelige midler, og utviklingen i Den katolske kirke er derfor i henhold til tradisjonens dypere mening. I tråd med U2s sitat som innledet denne artikkelen, kan rettferdig-krig-tradisjonen dermed øke vår bevissthet om at det

kristne kallet inkluderer en visjon om fred på jorden som kritiserer enhver form for krigshandling.

Utvalg av anbefalt litteratur:

Johannes XXIII, *Pacem in terris*, www.vatican.va, 1963.

James T. Johnson, *Just War Tradition and the Limitation of War*, Princeton Uni. Pr., 1981.

James T. Johnson, *Can Modern War Be Just?*, Yale Uni. Pr., 1984.

James T. Johnson by John Kelsay (eds.), *Cross, Crescent, and Sword: The Justification and Limitation of War in Western and Islamic Tradition*, Greenwood Publishing Group, 1991.

James T. Johnson, *Morality and Contemporary Warfare*, Yale Uni. Pr., 1999.

J. N. D. Kelly, *The Oxford Dictionary of Popes*, Oxford Uni. Pr., 1986.

Joseph A. Komonchak, Mary Collins and Dermot A. Lane (eds), *The New Dictionary of Theology*, Gill & Macmillan, 1990.

National Conference of Catholic Bishops (USA), *The Challenge of Peace: God's promise and Our Response*, Washington DC, 1983.

The Church in the Modern World - Gaudium et spes, Det annet Vatikankonsils dokumenter, www.vatican.va, 1965.

Det andet Vatikanconcil: Konstitutioner - Dekreter - Erklæringer. Ansgarstiftelsens Forlag, København 1997.

John H. Yoder, *When War Is Unjust. Being Honest in Just-War Thinking*, Orbis Books, 1996 (rev.ed).

En bevegende livshistorie

Den vietnamesiske kuriekardinalen *François Xavier Nguyễn Văn Thuận* døde 16. september i Roma, 74 år gammel. Hans gamle mor var til stede da han døde. Kardinal Nguyễn var født i Huê, den tidligere keiserhovedstaden i Vietnam, i en rik familie som har vært katolsk i nær tre århundrer. Han var nevø av Ngo Dinh Diem, president i den USA-støttede republikken Sør-Vietnam. Mange i familien mistet livet i kristenforfølgelsene på 1700- og 1800-tallet.

Han ble presteviet i 1953. Etter studier i Roma, ble han professor og senere rektor ved erkebispedømmets seminar i

Huê. Da han ble biskop i 1967, valgte han som motto *Gaudium et Spes*, «Glede og håp», tittelen på Det 2. Vatikankonsils konstitusjon om *Kirken i den moderne verden*. I de åtte år han var biskop av Nha Trang, opplevde han at hele 700 unge menn fulgte kallet til å bli prest.

I 1975 ble han koadjutorerkebiskop av Saigon, nå Ho Chi Minh-byen, men kommunistene, som erobret byen kort etter utnevnelsen, beordret ham tilbake til hans gamle bispedømme. Han nektet og tilbrakte de neste 13 år i omskoleringsleirer, 9 av årene i enecelle. «Min første beslutning da jeg ble fengslet, var å leve i øyeblikket og fylle det til randen med kjærlighet,» sa han i ettertid. Inspirert av

apostelen Paulus begynte han å skrive brev i fengselet til sin menighet, på papirlapper som ble smuglet inn – og ut; hans vennlighet smittet over på hans voktere. Lappene ble til boken *Veien til håpet*, som ble spredt av båtflyktningene og i dag er utgitt på 11 språk. Han ble løslatt i 1988, men husarrest hindret ham i å gjenoppta virksomheten i Ho Chi Minh-byen. I 1991 ble han tvunget i eksil og bodde siden i Roma hvor han var en av de få asiater med høy posisjon ved kurien. I 1998 ble han president for *Iustitia et Pax*; i februar 2001 ble han utnevnt til kardinal. Og til sin død bar han som bispekors et kors han selv hadde laget i sin fangetid av tre og ståltråd.

CATHOLIC HERALD

«dere er kalt til å bli forvandlet»

VERDENSUNGDOMSDAGEN I TORONTO – INNTRYKK OG TANKER
AV SR. KATARINA PAJCHEL O.P.

Verdensungdomsdagen må sies å ha blitt et begrep for unge katolikker over hele verden, spesielt etter den storslåtte feiringen i Roma i år 2000, som samlet rundt to millioner. Det var mange som hadde veldig store forventninger til den første Verdens ungdomsdagen i det nye årtusen, som var lagt til Toronto. Alle visste at det måtte bli et svært annerledes arrangement. Mange har fortsatt den intense jubileumsfeiringen i minne, og en kunne spørre seg om en ville klare å mobilisere den samme entusiasmen. Kontrasten mellom den tradisjonsrike pilegrimsbyen Roma og den moderne metropolen Toronto var stor, men også tankevekkende.

Initiativet til å samle ungdommer fra hele verden har gått ut fra pave Johannes Paul II selv. Når en vet at unge mennesker i stadig større grad ser på seg selv som verdensborgere og liker å reise, er det lett å tenke at paven har fanget opp et signal i tiden. Responsen kan i alle fall tyde på det. Men dette er ikke en ny idé. Den første invitasjonen fra paven kom allerede i 1983. Og siden 1985 (Roma) er en verdensomspennende ungdomsdag blitt arrangert med to års mellomrom og lagt til forskjellige deler av verden for å gi flest mulig anledning til å delta. Under avslutningsmessen 28. juli i Downsview Park mintes paven at han tenkte seg Verdensungdomsdagene som sterke øyeblikk der unge kunne møte Kristus og lære fra ham hvordan de skal bringe det glade budskap til andre ungdommer.

før selve møtet med forberedelser i de lokale menigheter. Hver ungdomsdag har et tema som tas opp til refleksjon både i tiden før og på selve arrangementet. Pilegrimsreisen har også en økonomisk side, og ungdommene prøver å jobbe og samle penger på forskjellige måter. At pilegrimer støttes økonomisk av andre troende, er en gammel tradisjon i kirken, og når en ser hvilken enorm generøsitet ungdommen er blitt møtt med, må en si at tradisjonen fremdeles er høyst levende. Alt dette skaper ringvirkninger i nærmiljøene og trekker inn flere enn bare dem som reiser. Ingen tvil om at dette er en vakker tanke, men en må samtidig spørre om ungdommen selv er villig til å ta dette på alvor. En pilegrimsvandring forplikter og stiller krav. Men klarer en å formidle det på en positiv måte og få frem rikdommen i et slik perspektiv, eller blir det bare en kul tur og «mega happening»? Samtidig må en spørre hvor høyt en skal ligge listen? Det er kanskje ikke de «fromme» og engasjerte som trenger mest et slikt møte med kirken.

Selve Verdensungdomsdags-arrangementet er delt i to. De første såkalte «dagene i bispedømmene» er det vertslandets menigheter som står for. Gruppen fra Norges Unge Katolikker (NUK) knyttet kontakt med den lille landsbyen MacTier vest for Toronto, ved de store sjøene.

Sr. Katarina Pajchel er dominikanerinnene ved Sta. Katarinahjemmet, Oslo; en av lederne for Norges Unge Katolikkers gruppe ved Verdensungdomsdagen 2002.

ST. OLAV HEFTE 10, 2002

Pilegrimstanken
Fra begynnelsen av har pilegrimsvandring vært en grunntanke. En melder seg ikke på en vanlig pakketur. Vandringen begynner lenge

Der ble vi tatt imot med en helt fantastisk gjestfrihet. Mange forbinder kanskje en pilegrimsvandring med en asketisk prestasjon. Men blir en mer ydmyk av å mestre tunge strabaser, tilbakelegge mangfoldige kilometer med sin selvtilstrekkelige bagasje på ryggen, eller ved å bare måtte ta imot? En plages ofte av følelsen av at en ikke kan gjøre gjengjeld og «betale for seg».

Oppholdet i MacTier, hvor vi kom til et ferdig program og dekket bord, lærte oss at vårt nærvær og vår glede i seg selv var en gave. Vårt samvær og vår felles bønn ble en dypere taknemlighet. I erfaringen av denne generøsitet lærer en noe om Guds barmhjertige kjærlighet, og i den ligger også kilden til pilegrimens omvendelse. I vår selvtilstrekkelige tid trenger vi å møte denne generøse kjærlighet som «er barmhjertig og rik på miskunn», og våge å tro at den aldri er ensidig, selv når en føler at en bare tar imot. Pater Erik Ruud, som var gruppens prest, trøstet oss med å si at det var en gammel og god tradisjon at en pilegrim skulle legge på seg. Og det gjorde vi!

Toronto: kulturmøte og kultursjokk

MacTier ved de store sjøene, midt i vakker og vill natur. Menigheten består av fastboende og hyttefolk fra Toronto, noe som innebar store økonomiske forskjeller. Å være vertskap og forberede program for 40 gale nordmenn, må ha vært en stort løft for hele menigheten. Det var et møte både med moderne canadisk kultur, nordamerikansk historie og kirkens plass i den.

I indianerreservatet som vi fikk besøke, fortalte en av stammens eldste om deres gamle naturreligion. Under åpen himmel og med utsikt over de mektige sjøene kunne vi møtes som religiøse mennesker, som skapninger på den samme jord og under den samme sol. En annen dag kunne vi skru tiden tilbake til den jesuittiske misjonens tid på 1600-tallet og vandre i en rekonstruert misjonsstasjon. Like ved ligger jesuittenes martyrkirke og vitner om et kapittel av canadisk kirkehistorie.

De siste dagene ble alle samlet i Toronto. Metropolen som er Canadas økonomiske senter og regnes for en av verdens mest multinasjonale byer, dannet en spesiell ramme om denne troens og fellesskapets festival. Igjen ble vi tatt imot med åpne armer. Vertsskolene, transportselskapet og store deler av byen stilte opp til en fire døgns lang dugnad. Det er blitt en tradisjon

at biskopper og kardinaler i løpet av disse dagene holder katekese på ulike språk. Alt fra menighetskirker til store sportsanlegg tas i bruk.

De skandinaviske deltagerne kunne samles til en felles messe med biskop Anders Arborelius som representant for Den Nordiske Bispekonferansen blant ungdommen. De andre dagene ble vi med på katekesen i den lokale kirken sammen med stort sett amerikanske ungdommer. Møtet med deres kirkelige kultur ble for den norske gruppen nokså sjokkartet. Vi er nok ikke komfortable med slikt som konferansierer som får opp stemningen gjennom vitnesbyrd og lovsanger med dertil hørende klapping og bevegelser, bare for å nevne noe. Mange satt litt forskremt bakerst i kirken og prøvde å ta inn over seg at også dette er den katolske kirke. Men møtet med de to biskopene, fra henholdsvis Canberra og Denver, ble veldig fint. På spørsmål om dagens situasjon i kirken, gav de veldig åpne og ærlige svar. Det er godt å kunne møte biskoppene som det de er: kirkens hyrder, og vite at de også tar ungdom på alvor.

Verdensungdomsdagen er nok på mange måter svært utfordrende. Unge fra hele verden viser klart sin nasjonale identitet og kirkelige tilhørighet. Terskelen for å ta kontakt blir veldig lav, men en kan spørre hvor godt vi utnyttet denne sjeldne mulighet. Store folkemengder, lange reisetider og strenge sikkerhetstiltak bidro til at det ble lite tid til å delta i de mange arrangementene som foregikk overalt. Likevel tror jeg noe av det sterkeste er erfaringen av å være kirke, et globalt fellesskap som gir plass til så mange svært forskjellige mennesker. En kunne se punkete ungdom side om side med prester og ordensfolk i de forskjelligste drakter, mens en eldre biskop i full mundur søkte skygge sammen med andre under et reklameskilt.

Det var kanskje ikke nøyaktig dette konsilfedrene tenkte for 40 år siden, men jeg tror det sier noe om kirken i dag. Vi er nok et fellesskap hvor alle har kommet nærmere hverandre, samtidig tror jeg ungdommen er åpen for at det er forskjellige kall og oppgaver i kirken, og de søker sin plass og identitet. Ungdomsdagen er

... hvor høyt en skal ligge listen? Det er kanskje ikke de «fromme» og engasjerte som trenger mest et slikt møte med kirken.

for mange også en utfordring til et dypere engasjement. Men arrangørene kunne spart oss den noe platte «kallskonserteren» utover våkenatten. Der er en fin balansegang mellom refleksjon, informasjon og reklame.

«Dere er vårt håps håp!»

De store arrangementer som pave Johannes Paul II selv ledet, ble selvfølgelig høydepunkter. De pleier å bli en blanding av genuin liturgi og bønn og rockekonsert og show. Selv om arrangørene må ta hensyn til mange kulturer, lurer en likevel noen ganger på om ikke de undervurderer unges ønske om stillhet og samling og evne til å delta i en liturgi som ikke er overdøvet eller pratet i hjel.

Pavens budskap til ungdommen er en stadig appell om å ta sin tro og sitt ansvar i kirken og verden på alvor. I åpningstalen understreket paven at mennesker er skapt til glede, men han oppmuntret også til ikke å nøye seg med den illusjon av glede som stadig tilbys for penger, men søke kildene i saligprisningenes visjon.

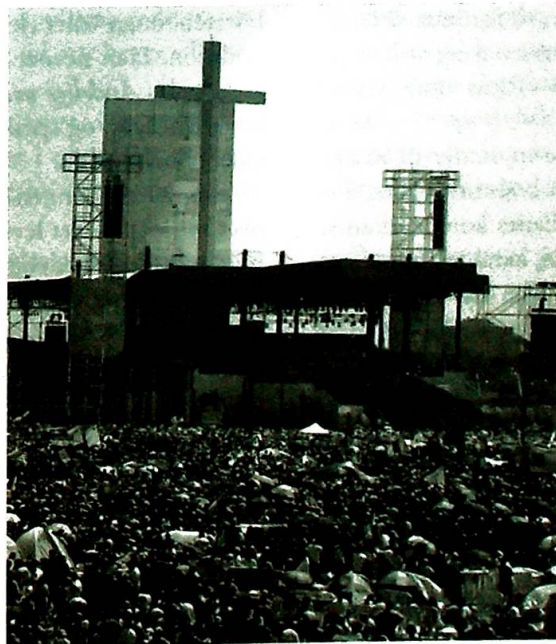
Dette årtusen ble innledet med det store Jubileet, men også med terrorisme og krig. Paven rettet et utfordrende spørsmål til ungdommen: På hvilket fundament skal vi bygge den nye tid? En kan ikke avvise eller ignorere Gud uten å nedverdige mennesket. Det handler om å velge mellom liv og død, om å være

en ny generasjon bygningsmenn og bygge «kjærlighetens sivilisasjon». Disse dagenes vesen og utfordring ligger i dette valget. «*Hvorfor har dere kommet sammen fra alle deler av verden? For å si i deres hjerte 'Herre, til hvem skal vi gå? Du har det evige livs ord'.*» (Joh 6; 68)

I alle prekener skinner det gjennom at Verdensungdomsdagen er en omvendelse og en bekjennelse av troen på Gud, men også på Kirken, det fellesskap som ofte preges av menneskers svakhet. «*Hvis dere elsker Jesus, elsk Kirken!*» Med sitt eget liv som personlig vitnesbyrd om at håpet ikke dør i de unges hjerter, rettet paven seg avslutningsvis til dagens unge: «*Dere er vårt håps håp. La ikke dette håpet dø. Vi er mer enn summen av våre svakheter og feil; vi er summen av Faderens kjærlighet til oss og vår virkelige evne til å bli hans Sønnens bilde.*»

Johannes Paul II snakker ganske direkte og utfordrende, til tider nesten karismatisk. Skrantende helse synes ikke å dempe engasjementet når han med stor tillit ber unge svare ja på Kristi kall til å stille sine liv i tjeneste for brødre og søstre, vitne om glede og være «jordens salt og verdens lys».

På en enestående måte gir disse arrangementene ungdommen plass i Kirken, tillit og støtte. De har allerede satt preg på nesten en hel generasjon unge katolikker, og det gjenstår bare å se hvordan det vil farge Kirkens liv i fremtiden.

Verdensungdomsdagen 2002 i Toronto. Foto: Peter Bjerke.

lysets mysterium

PAVEN UTVIDER ROSENKRANSEN
AV MAY-LISBETH MYRHAUG

Den 16. oktober proklamerte pave Johannes Paul II et rosenkransens år, med et inderlig ønske om at rosenkransen skal bli en viktig del av de kristnes fromhets- og bønneliv. Samtidig som han begynner det 25. år av sitt pontifikat, vil han også markere 120-årsjubileet for pave Leo XIII's encyklika «Supremi Apostolatus Officio», som igjen markerte begynnelsen på en serie dokumenter viet rosenkransbønnen. I forbindelse med rosenkransens år publiserer pave Johannes Paul II også et apostolisk brev, «Rosarium Virginis Mariae», undertegnet under den ukentlige audiens på Petersplassen, hvor det var samlet 17.000 pilegrimer.

Paven brukte også audiensen til å avsanne ryktet om sin snarlige avgang. Han vil fortsette så lenge Gud vil, og han gjentok atter en gang at han gir seg over i Marias hender: «Totus tuus Maria! Totus tuus! Amen.»

Paven legger til fem nye mysterier til rosenkransen. Han motiverer sin beslutning med å si at rosenkransen er «evangelienes kompendium». Rosenkransen er mariansk av karakter, men i sitt hjerte er den kristologisk. Den har et ekko av Marias bønn i seg, Magnificat, som er Marias profetiske lovsang. Ved bruk av rosenkransen går vi i lære hos Maria, som igjen leder oss til kontemplasjon av skjønnheten i Kristi ansikt og til å erfare dybden i hans kjærlighet til oss.

Paven sier at rosenkransbønnen hører til de fineste bønnen i den kristne tradisjon, utviklet i vest som en typisk meditativ bønn,

som til en viss grad kan sammenlignes med Hjertebønnen eller Jesusbønnen i Østkirken tradisjon. Han nevner også den hellige Ignatius av Loyolas *Åndelige øvelser* som en stor hjelp til konsentrasjon, og spesielt konsentrasjon om det enkelte mysterium.

Rosenkransbønnen er Marias kontemplasjon over minner fra det levde livet. For å få frem den fulle kristologiske dybden i bønnen, legger paven til fem nye mysterier. Disse kaller han «Lysets mysterier». Og han siterer Johannes 9,5: «Men så lenge jeg er i verden, er jeg dens lys.»

De nye mysterier er:

1. Jesus døpes i Jordan (Matt 3,17, 2. Kor 5,21)
2. Jesus åpenbarer sin herlighet under bryllupet i Kana (Joh 2,1-12)
3. Jesus proklamerer Guds rike og kaller til omvendelse (Mk 1,15; 2:3-13; Luk 7:47-48)
4. Jesu forklarelse på Tabor (Luk 9,35). Paven kaller dette mysteriet for mysteriet par excellence.

May-Lisbeth Myrhaug er religionshistoriker og medlem av St. Olavs redaksjon

ST. OLAV HEFTE 10, 2002

5. Jesus innstifter eukaristien (nattverden) (Joh 13,1)

Paven har, ved å tilføye de fem nye mysterier, foretatt en viktig og nødvendig ordning for å gi bønnen et her-og-nå-fundament, ved å tilføye

*Rosenkransen ...
hjelper en til å være
Kristussentrert med
Marias,
Gudføderns,
hjelp.*

viktige mysterier fra Jesu liv som har manglet til nå. I disse mysteriene – med unntak av mirakelet i Kana – er Maria i bakgrunnen. Hennes forløsende ord i Kana er Marias oppfordring til Kirken i alle tider: «Gjør bare alt hva han sier til dere» (Joh 2,5).

Jeg tror at de fem nye mysterier vil gi en fornyet interesse for bruk av rosenkransen, i tråd med pavens ønske. Vi blir Kristi medvandrere, og dette hjelper oss til å holde rett fokus: å vandre i Kristi fotspor – å være Kristussentrert. Samtidig vil det paven kaller mysteriet par excellence, forklarelsen på Tabor, være nøkkelen til forståelsen av og dermed fordyppelsen i Lysets Mysterium.

Den hellige Gregor av Nazianz (ca. 330-381) skriver i sin preken «Om den hellige dåp» noe som kan være klargjørende i forståelsen av dette mysteriet: «... den lysende stjerne over Betlehem og den lysende sky over Tabor assosieres med teofanier både i det gamle og det nye testamentet. Moses og Elias, som begge opplevde guddommelig nærvær i form av lys og ild, var begge til stede i lyset på Tabor.»

Han sier videre at lyset er et vesenstrekk ved Gud, og at lyset bryter inn i tilværelsen som en kontinuitet fra det sanne lys i Inkarnasjonens mysterium.

I den Hellige Skrift er det mange steder som handler om Lyset, guddommelig opplysning, Gud som Lyset. I Østkirken snakker man om det uskapte Lyset, en bevissthet om det guddommelige i høyeste potens. De fleste kirkefedre som har skrevet om transfigurasjonen på Tabor – som Gregor av Nazianz, Kyrillos av Alexandria, Maximos Bekjenneren, Johannes av Damaskus, Simeon 'den nye teologen' – anser at det lyset apostlene så, var det Uskapte Lyset, det guddommelige lyset. Gregor Palamas utvikler denne tanken i forhold til den mystiske erfaringen. Det lyset apostlene så på Tabor, inngår i Guds natur. Den er evig, uendelig, utenfor tid og rom. Ifølge

Simeon var det derfor Paulus ble blendet på veien til Damaskus. han ble slått il marken av det guddommelige lyset. Derfor kunne Maria Magdalena, ifølge Gregor Palamas, se oppstandelsens lys fylle graven, så alt det som var der, ble synlig trass i nattens mørke. Samme lys gjorde det mulig for henne å se og samtale med engelen.

Kristi forklarelse er ikke et fenomen bundet til tid og rom – for det var ingenting i Kristus som ble forandret – men forandringen skjedde i apostlene, som fikk se Kristus som han var, strålende i sin guddoms evige glans. Dette innebar at apostlene trådte ut av den historiske hendelsen og fikk bevissthet om den evige virkelighet. Gregor Palamas sier i sin preken over forklarelsen: Herrens forklaringslys er uten begynnelse og slutt, det er ikke innskrevet i tid og rom.

Den ortodokse teologen Vladimir Lossky (1903-1958) skriver i boken *Østkyrkornas mystiske teologi*: «For å kunne se det guddommelige lyset, som disiplene så på Tabor, må man ha del i dette lyset, være mer eller mindre forvandlet av det. Den mystiske erfaringen forutsetter en forandring av vår natur, gjennom nåde.»

Paven har i ulike sammenhenger gitt uttrykk for sitt marianske fromhetsideal. Allerede i 1987 gav han ut encyklikaen *Redemptoris Mater*, Forløsningens Moder, og utropte samtidig et Maria-år. Et lignende initiativ ble tatt av pave Pius XII i 1954 i forbindelse med dogmet om Marias uplettede unnfangelse. Pave Johannes Paul II skriver at Maria-året skal fremme en ny og mer omhyggelig lesning om hva Det 2. Vatikankonsil har sagt om jomfru Maria. I 1988 kom *Mulieris Dignitatem*, om kvinnens verdighet og kall – et apostolisk skriv for å markere Maria-året. Maria-året og rosenkransåret har med andre ord mange felles trekk.

Rosenkransen er god å ha i lommen og klar til bruk enten man går på gaten, sitter på trikken eller i annen sammenheng. Den hjelper en til å være Kristussentrert med Marias, Gudføderns, hjelp. En personlig bekjennelse til slutt: Av de nye mysteriene i Lysets Mysterium ligger transfigurasjonens mysterium/det Uskapte Lysets mysterium mitt hjerte særlig nær:

... men nå er dere lys i Herren.

Lev da også som barn av Lyset,

*for det får godhet, rettferd og sannhet til å spire;
og lær å forstå hva som er Herren kjært.*

(Eff 5,8-119)

Den nordiske bispekonferanse:

Om genetikk og om de fremmede blant oss

To erklæringer fra Den nordiske bispekonferanse fortjener oppmerksomhet, ikke minst siden biskopene understreker at tekstene ikke bare retter seg til katolikker, men er «bidrag til den offentlige debatt».

«Uttalelse om genetiske muligheter og risikoer»

De store fremskritt i de senere år særlig innen genetikken, vekker håp om hjelp for hittil uhelbredelige sykdommer, men noen av de medisinske metodene vekker bekymring og utfordrer felles etiske overbevisninger, skriver biskopene. De advarer mot «å reagere kun følelsesmessig» på de nye utfordringene: «Vi må benytte oss av allmenne kriterier for å bedømme hvert enkelt tilfelle.» Mennesket, skapt i Guds bilde (1 Mos 1,26), er ikke eier, men forvalter av Guds skaperverk: «Det betyr frihet under ansvar», ikke minst med tanke på kommende generasjoner. Biskopene er bekymret over «forarmelsen av det genetiske mangfold» og frykter at patentering av menneskelige DNA-sekvenser «kan være en måte å forsøke å tilrive seg Guds fortrinnsrett over sitt skaperverk på».

Menneskets slektskap med Gud, forsterket ved at Gud ble menneske i Jesus Kristus, innebærer at mennesket eier en iboende integritet fra befruktningens øyeblikk frem til naturlig død. En av farene ved de nye genetiske teknikker er at mennesket reduseres til et middel. «Å klonе et menneske eller høste embryonale stamceller ved å ødelegge et embryo, krenker menneskets fysiske integritet og gjør det til utelukkende et middel for noe annet.» Menneskets verdighet bestemmes ikke av dets gener. Biskopene advarer mot en «euge-

nisk mentalitet» som kun vil la de friske bli født. Dyre medisinske «prestisjeteknologier må ikke øke de friskes makt over de svake, men komme alle til gode.»

«Lær å se dine brødre og søstre slik Kristus ser dem»

«Vår Kirke og særlig våre menigheter i de nordiske land har mye å være stolte av når det gjelder måten fremmede er blitt mottatt på, og den hjelp vi gir dem for at de kan integreres i våre land,» skriver biskopene, som ønsker å bidra med «noen momenter» til debatten om de «fremmede» blant oss. Igjen er utgangspunktet at «alle mennesker er skap i Guds bilde», det er «grunnlaget for vår gjensidige respekt». Katolske menigheter har maktet å bygge et ekte flerkulturelt samfunn, hvor mennesker er blitt tatt imot uavhengig av avstamning kultur eller tro, og alle parter er blitt beriket og styrket gjennom denne prosessen. «Vi har vist at ekte kjærlighet er mye sterkere enn frykten», skriver biskopene. «Vi motsetter oss de stemmer som hevder at vår kultur, vårt språk og vår levemåte er truet fordi våre brødre og søstre kommer fra andre kulturkretser og andre deler av verden. Vi katolske kristne vet av erfaring at det ikke er sant.»

Forståelse og kjærlighet er løsningen på spenninger og frykt som møtet med det fremmede ofte innebærer. Sikkerhet i forhold til egen kultur er viktig: «...først da kan vi bre ut våre armer og akseptere og la oss berike av andre kulturer, andre lands skikker og varmen fra andre mennesker.» Biskopene minner om pave Johannes Pauls oppfordring i det apostoliske brevet *Tertium millenium Adveniente* om å «utvide horisontene» og «se

tingene fra Kristi perspektiv» De lister opp følgende oppgaver, «blant mange andre», i den «vanskelige, men berikende oppgaven det er å forstå hverandre»:

- Granske egne hjerter for å se hva som må endres;

- Aktivt søke muligheter til å bli kjent med og lære en person fra en annen kultur eller et annet land å kjenne.

- Gjenkjenne handlinger som ikke fremmer alle kvinners og menns verdighet, og nekte å tolerere slik adferd i våre nabolag, på arbeidsplassen og blant venner.

- Lære barn ikke bare å tolerere folk fra andre kulturer og samfunn, men med åpent hjerte å akseptere alle mennesker;

- Være oppmerksom på diskriminering av mennesker fra andre land og kulturer i media og, om mulig, protestere mot slik forskjellsbehandling

- Gjøre det klart for politikere på alle nivåer at vi ikke er villige til å leve i et samfunn som er delt langs etniske eller kulturelle skillelinjer;

- Støtte en generøs innvandringspolitikk og vise en raus holdning til asylsøkere.

«Det er naivt å tro at alle kulturelle og etniske spenninger vil forsvinne over natten,» skriver biskopene. «Endringer vil skjedd dersom vi ser alle våre søstre og brødre slik Kristus ser dem. Den ny-evangelisering som den Hellige Far har oppfordret til, må begynne i våre egne hjerter og våre egne samfunn. Vi, biskopene i Norden, forplikter oss til denne oppgaven. Vi oppfordrer alle mennesker av god vilje til å skape en fremtid hvor alle menn og kvinner er ønsket, verdsatt og elsket.»

bok- omtale

Litt lettvent om 'det moderne mennesket'

Mennesket som Gud

Et essay om livets mening

Luc Ferry

Oversatt av Kjell Olaf Jensen

Humanist Forlag

Oslo 1997

I *Mennesket som Gud* tar Luc Ferry opp en rekke viktige spørsmål rundt menneskelivet. 'Meningen med livet' står som det sentrale tema i boken, hvor filosofen Luc Ferry både forklarer den historiske utviklingen i debatten om meningen med menneskelivet, og selv kommer med interessante innspill. Ifølge bokens bakside er den ment å skulle vise både hvordan «*yttringsfriheten har åpnet for en kritikk som har ført til en stadig 'humanisering' av kristendommen*», og «*hvordan denne utviklingen har ført til en guddommeliggjøring av mennesket på bekostning av 'Gud, Fedreland eller revolusjon'*».

Luc Ferry beskriver hvordan menneskets forståelse både av mennesket som sådant og av seg selv som person, har beveget seg fra et vertikalt til et horisontalt forhold. Tidligere forstod mennesket seg selv utfra et vertikalt forhold til en transcendent makt, det vil si en selvforståelse med utgangspunkt i en høyere og ikke alltid håndgripelig makt. Dette vertikale forholdet medførte et menneske som stod i gjeld til en ytre og usynlig faktor. Denne ytre

og transcendent makt, det være seg Gud, Fedrelandet eller Revolusjonen, ikke bare preget menneskebildet, men formet også menneskets valg og bevegelsesmulighet. Menneskets valg og bevegelse var hemmet av det vertikale forholdet til overmakten, og den transcendent autoritet var ofte så sterk at mennesket var villig til å ofre alt for den, også livet. Et offer som gjerne gikk på bekostning av en selv, familie og omgivelse. Det er denne typen offervilje Luc Ferry i boken hevder er forsvunnet i dag.

Dagens menneske, det humanistiske mennesket, vil ikke ofre alt for en overmenneskelig makt. Dette vil ikke si at mennesket ikke lenger er villig til å ofre seg selv. Offeret har fått en ny betydning. Det er ikke lenger snakk om å ofre seg for en større og oversanselig makt, snarere står vi i dag ovenfor en mer direkte og nærmere offerhandling. Fra å ha forstått seg selv og gitt seg selv totalt (selv inn til døden) for den transcendent makt, vil dagens menneske, ifølge Ferry, forstå seg selv utfra et horisontalt forhold til andre mennesker: Det vil si familie, omgivelser og venner. I dag vil ikke mennesket ofre seg for det transcendent, verken for Gud, Fedrelandet eller Revolusjonen. Den tidligere forståelsen av noe annet og høyere som hellig og verd å ofre seg for, forflyttes dermed fra det vertikale til et horisontalt forhold mennesker i mellom. Mennesket er det hellige,

og det er disse det moderne mennesket er villig til å ofre seg for.

Det må her nevnes at boken er skrevet i 1996-97, og om den, da den kom ut, var overbevisende, er det ikke så lett for dagens leser å nikke gjenkjennende til hele Ferrys teori. At vår tids menneske ikke skulle være villig til å ofre seg selv for en transcendent makt, vil jeg si dagens verden er et motbevis på. Vi ser ikke bare selvmordsaktivister i Palestina eller Bin Ladens hengivne, men også amerikanske soldater. Alle offerer seg for en transcendent makt, det være seg Gud, Fedrelandet eller Revolusjonen, og det ofte på bekostning av familie og den nærmeste sfæren. Ved lesningen av boken stiller jeg meg derfor spørrende til om 'det moderne mennesket' i Luc Ferrys bok fortsatt er moderne, eller om det delvis tilhører en forgangen tid.

Boken kunne vært et viktig verk, men den mister mye av sin storhet ved at Ferry så raskt beveger seg fra tema til tema, uten helt å gjøre seg ferdig med de foregående tankerekken. Ikke før lar man seg fenge av en tanke, så avsluttes den ufullendt og går over i et helt nytt tema. Flere av temaene han streifer innom, kunne vært emne for hver sin bok. Her vil jeg bare nevne noen av dem: eutanasi, individualisme, meningen med livet, dødsstraff, tro, offer, autoriteter, transcendent og immanens m.m. Denne stadige fornyelsen av temaer er ment som eksemplifisering av det

overordnede temaet, men virker snarere forvirrende enn oppklarende.

Boken er letlest, men mangler tilstrekkelig forklaring når det gjelder begrepsbruken. Filosofiske termer og de raske temaforandringene kan være en vanskeligjørende faktor i møte med boken. Det er allikevel en interessant bok Luc Ferry presenterer for oss.

Boken er å anbefale for lesere med interesse for mennesket som filosofisk fenomen, men bør leses med skepsis.

Sr. Ane-Elisabet Røer, OP

Velskrevet innføring

Owe Wikström:

Toccatà. Betragtninger om J. S.

Bachs åndelige univers.

Genesis 2001

Dette er en god bok, som med rette har fått gode anmeldelser. Så hvorfor omtale den i etterkant av avisene?

Fordi St. Olav er et tidsskrift for religion og kultur, et organ som ikke lider av hastverk og overflatiskhet.

Det som er bokens styrke, er dette at den makter å gi oss et innblikk i Meister Bachs åndelige verden, det univers vi møter i hans kunst, og som beriker og oppbygger stadig nye generasjoner mennesker. I vår tid kan vi ikke ta for gitt at folk vet hvor styrken i Bachs musikk ligger, fordi vår tid er forvirret og troløs. Det er nemlig et ordnet univers vi møter i denne musikken, et meningsfullt hele, et univers med mening i deler som i helhet. Det er derfor i den religiøse sektor av hans produksjon at vi finner nøkkelen til alt det andre. Og dette makter boken å påvise i imponerende grad. Enkelt og velskrevet får vi en innføring av hva Bach selv trodde.

Dette er selvsagt en utfordring

for mennesket av i dag, fordi det ofte lever uten et åndelig univers og derfor mangler den sikkerhet og tyngde vi finner hos Bach. Bach blir lett en utfordring like mye som en berikelse for mange! For her er det objektiviteten som slår oss, vi som på en nesten sykelig måte dyrker subjektivitet. Her er mennesket ikke individ, men person, i skarpeste kontrast til mye moderne sosial og politisk tenkning.

Wikström viser oss hvordan dette får forskjellige uttrykksformer i Bachs liv og produksjon. Særlig er del III imponerende, den som går mest i dybden. Bach fremstår som en helstøpt og integrert musiker, men også kontrastfull og spennende. Innenfor dette åndelige univers er det rom for hele mennesket – hele Bach og alle hans tilhørere.

Bokens svakhet er at den er teologisk (eller skal vi si: kristen?) på en litt for positivistisk måte, noe som vel er tidstypisk for skandinaviske kristendom. Til tross for temaets dybde, er her for lite fundament. Tro og historisk åpenbaring får for lite underbygning i metafysisk tenkning. For musikk er i sitt vesen en svært filosofisk og grensesprengende kunstart. «Hva er musikk?» er et spørsmål som tangeres her og der, men altfor fort. Bachs senere produksjon viser en forkjærlighet for musikkalsk mystikk: for en ren intellektualitet (*Die Kunst der Fuge*, *Musikalisches Opfer*). Vi finner tilløp til en slik analyse (se s. 128 om musikk som logikk og matematikk). Jeg skulle tro at de gamle musikere var fullt klar over at musikken er en artikulasjon av verdens og menneskets egne strukturer, og at det er derfor musikk trenger så sterkt inn i oss (seriøs musikk, *nota bene*). Fra Pythagoras og til i dag har vi visst at intellektuell musikk går helt til røttene av vår tilværelse. Hvorfor det forholder seg slik, styrer boken stort sett unna.

Bach selv ville ikke ha gjort

det. Han ville heller sagt at verden som orden og mysterium begynner på det helt naturlige plan, det naturens og intellektets mysterium som gir begge så tydelig affinitet. Bachs åndelige univers er kort sagt større enn det Wikström oppskisserer. Han hopper litt for lett over teologiens labyrint, en synd nesten alle begår straks de skal skrive om religion og tro.

Det er kanskje derfor våre åndelige skribenter har en slem tendens til hoppe videre til noe annet. Bach derimot finner musikkens åndelighet uuttømmelig – på alle plan, ikke bare trosbekjennelsen.

Aage Hauken

Den store sammenhengen

Aage Hauken:

Teologi for det tredje årtusen

St. Olav Forlag 2001

I vårt moderne samfunn er den kristne tro blitt «så privat og subjektiv at den store sammenheng vi lever i, må klare seg uten Gud», skriver Aage Hauken i sin fjorårsbok *Teologi for det tredje årtusen*. «Ansporet av henholdsvis Augustin og Luther har mange katolske og protestantiske nordboere levd sitt religiøse liv oppslukt av sitt eget sjelslivs mørkere sider. Derved har de gått glipp av den store sammenheng vi lever i: Den biologiske – den åndshistoriske – den sosiale,» skriver han på side 68.

Denne boka tar sikte på å gjenerobre verden for Gud, slik at «fra å ha vært en slags parentes eller fotnote i vår kulturkrets, blir gudsbegrepet igjen utvidet til å dekke helheten».

Vår tids vitenskapelige forståelse av «naturen» er nemlig helt annerledes enn den som dominerte i de 19. og 20. århundrer. Nå har vi forutsetningene til et fruktbart møte mellom naturvitenska-

pene og teologien, der de virkelig beriker hverandre. «Gud blir på denne måten arkitekten bak kosmos, drivkraften bak den biologiske evolusjonen, målet for enhver antropologi, meningen med all åpen tale, dybden i historien» (side 69).

Den kristne tro innebærer at man aksepterer ansvaret for den verden man lever i. Flere ganger nevner Hauken menneskenes forhold til dyr som et eksempel på de områdene der man i lyset av evangeliet er nødt til å revurdere gamle holdinger. Her formidler han geniale innsikter, og alle som er opptatt av evangeliets forkynnelse, vil ha nytte av å lese det han skriver – især fordi Hauken hele veien forankrer sin teologiske tenkning i Treenighetens mysterium.

Forholdet til andre religioner

opptar ham også, men her blir det ikke helt klart hvordan han egentlig vurderer disse. Hauken skriver: «Profeten Muhammed benytter selve jødedommens og kristendommens kriterier på en måte som bryter selve logikken i skjemaet 'frelshistorie' (...) vi står overfor en profet etter Kristus» (side 39).

Nei, men gjør vi virkelig dét? Går det an for en kristen teolog å anse Muhammed for en «profet», uten samtidig å oppgi det endegyldige ved Jesus? Er det ikke heller slik at profetien nå – dvs. etter Jesu oppstandelse fra de døde – begrenser seg til å utlegge og aktualisere det Faderen en gang for alle sa i sin Sønn? Kan man virkelig tilføye noe til det Jesus gjorde og lærte – slik for eksempel Koranen og Jehovas vitner påstår?

Hauken synes ikke å like tan-

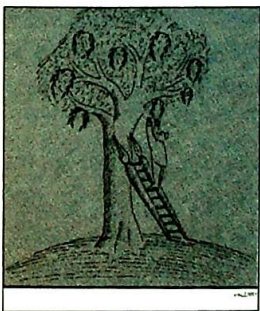
ken om at Jesus er «radikalt forskjellig fra andre religionsstiftere» (side 116). På den annen side vil han opprettholde den kristne troen på Jesu enestående betydning. Det er jo Jesus fra Nasaret som på helt uforlignelig vis åpenbarer Gud! Men her er det noe som ikke helt går opp.

Det er viktig å understreke at ukklarheten i denne korte boka ikke skyldes noen ukklarhet hos dens forfatter. Det er beklagelig at – slik jeg har forstått det – økonomiske grunner har tvunget forlaget og forfatteren til en radikal forkortelse av manuset.

Det som er igjen, er ofte fascinerende. Men det blir ikke mer enn en torso. Vi får håpe at det en gang i fremtiden lykkes pater Aage Hauken å gi ut en uforkortet versjon av sitt verk.

Brian McNeil

Nobelprisen i litteratur til Imre Kertész

I Svenska Akademiens motivering for tildelingen heter det at «Kertész belönes för ett författarskap som hevdar den enskildes bräckliga erfarenhet mot historiens barbariske godtycke». Imre Kertész ble født i Budapest 9. november 1929 av jødiske foreldre. Han ble som 13-åring deportert til Auschwitz og senere til Buchenwald. Han er med andre ord en av de få overlevende vitner fra nazistenes utryddingsleirer.

Mette Dalsgaard skriver i danske Weekendavisen at som forfatter og kulturpersonlighet har Kertész aldri vært «et politisk dyr», men derimot en utpreget sentraleuropeisk intellektuell. Fra 1960-tallet skapte han seg et navn som kulturskribent og oversetter bl.a. av Nietzsche, Freud, Wittgenstein, Kafka, Canetti. Hans mest anerkjente verk *Sorstalanság (Uten skjebne)* ble utgitt i 1975. Denne romanen, som han arbeidet på fra 1963-73, er delvis selvbiografisk og den første i en trilogi hvor Kertész reflekterer over Holocaust. I 1988 utgav han boken *A Kudare (Fiaskoen)* og i 1990 *Kaddisj for et ikke født barn*. Kaddisj er en tradisjonell jødisk bønn som eldste sønn i familien ber over den avdøde.

Kertész sier at Holocaust ikke har et nasjonalspråk fordi den ikke har noen hjemland. De som overlevde Holocaust, har uttrykt

sine erfaringer i litteraturen gjennom ulike språk.

På norsk foreligger *Kaddisj for et ikke født barn* på Pax Forlag, oversatt av Ole Lund. Romanen er en kombinasjon av skjønnlitterær fortelling og essayistisk refleksjon. I boken uttrykker Kertész et «nei til barnet – og dermed nei til den håpløse verdensorden vi mennesker har innrettet». Til våren vil Pax Forlag utgi hans debutroman *Uten skjebne* i Kari Keménys oversettelse. Flere av hans bøker er oversatt til svensk og dansk. To av hans bøker er, ifølge New York Times, oversatt til engelsk: *Fateless* og *Kaddisj for a Child not born*, Northwestern University Press.

Jeg anbefaler å lese hans bøker, særlig nå når antisemittiske vinder blåser over Europa, og nynazistiske bevegelser øker i antall og innflytelse.

May-Lisbeth Myrhaug

hvorfor tar ikke Gud affære?

AV FR. JOSEPH MULVIN O.P, ST. DOMINIKUS KLOSTER, OSLO

I denne stund sulter millioner av mennesker i syv land i det sørlige Afrika. Hvorfor tar ikke en kjærlig Gud affære og øver et mirakel slik at de sultende får mat?

Jeg husker historien om en mann som raste mot Herren og sa: «Hvordan kan du tillate at folk sulter? Hvorfor gjør du ikke noe?» Da svarte Gud: «Men jeg gjør noe: Jeg har jo sendt deg!»

Vi er alle sendt av Gud. Vi har alle ansvar for å avhjelpe nøden i verden, både den materielle og den åndelige nød.

Gud trenger oss, for vi er hans redskaper. Dette kommer tydelig frem i Matteus' evangelium 14, 13 - 21. Disiplene nærmest forlanger at Gud skal foreta seg noe med den sultne folkemengden som sitter og lytter til hans ord hele dagen, langt borte fra nærmeste by. Men, overraskende nok, sier han: «Dere kan selv gi dem mat.»

Disiplene forstod ikke en tøddel av Jesu svar. Det eneste som var for hånden, var fem brød og to fisker, så hvordan i all verden skulle de kunne mette hele forsamlingen?

Hvis vi tenker oss om, befinner vi oss i akkurat samme situasjon. Fattigdom og sult er så påtrengende til stede i verden i dag at vi, som klart innser vår begrensning, bare har lyst til å si: «Det lille jeg kan avse, strekker ikke til likevel.» En slik tankegang fører til at vi stivner i passivitet og overlater til andre, dem med bedre midler, å påta seg ansvaret.

Derfor er det om å gjøre at vi skjønner at Jesus i dette evangeliet oppfordrer oss til å skue bakenfor det som synes mulig. Jesus sier: «Uansett hva du gir, så er det tilstrekkelig. Kom med det, og så skal jeg gjøre resten!»

Kanskje det eneste du kan gjøre, er å be for verdens hungrende folk og for dem som prøver å mette dem. Du kan be Gud åpne hjertene til

dem som har mer enn de trenger, slik at de innser at de må dele med den som ikke har noe. Uansett hva du har eller hva du er i stand til å gjøre, så gi din gave til Jesus og la ham utrette miraklet. Jeg er overbevist om at mye av det som skjer av godt i verden i dag, skyldes stille bønn fra ukjente mennesker. Ekte, autentisk bønn forener oss ikke bare med Gud, men også med Guds folk – særlig med dem som har det vanskelig. Det er umulig å møte Gud og ikke bli beveget til medlidenhet med dem som lider.

Matteus beskriver brødunderet med nøyaktig de samme ordene som presten bruker under forvandlingen. Han sier at Jesus «tok brødet, velsignet det, brøt det og gav det til sine disipler». Beretningen knyttes enda sterkere til messen ved at Matteus ikke nevner hva Jesus foretok seg med fiskene.

Vi også mettes av alterets sakrament. Vi næres av Guds ord og Livets brød. Eukaristien lar oss smake Guds kjærlighet. Og beviset på at vi virkelig har mottatt hans kjærlighet, er vår vilje til å hjelpe andre.

Johannes Chrysostomos, en stor predikant fra det fjerde århundret, gjorde det klart for sine tilhørere at de som mottakere av den hellige kommunion, hadde et stort ansvar. Han sa: «Han som sa 'dette er mitt legeme', han sa også 'du så meg sulten og gav meg ikke mat'. Hva gagn har det å sette gyldne kar på Kristi alter, når Han dør av sult? Gå først ut og mett dem som hungrer, og så kan dere komme til hans bord.»

Som jeg nettopp sa, må vi ikke nedvurdere betydningen av hva vi kan gjøre, selv om vi mener det er lite. Når Jesus metter de fem tusen mennesker med syv brød, forklarer han oss at selv den minste gave kan bli uendelig rik, når vi legger den i Guds hånd. ●

presse- klipp

EU: SØNDAGSARBEID, IKKE SØNDAGSRO

Hver fjerde arbeidstaker i EU har mer eller mindre regelmessig søndagsarbeid, hver tiende arbeider regelmessig på søndager. Tallet på arbeidstakere som regelmessig eller innimellom arbeider på søndager har økt sterkt i Europa i de senere år. Restaurantindustrien, helsesektoren og landbruket er de sektorer hvor man finner mest søndagsarbeid. CiG

MED FRANS MOT FORBRUKSKULTUREN

De store oversvømmelsene i Mellom-Europa i sommer har ikke bare forårsaket enorme ødeleggelser, men også «vekket til live apokalyptiske engstelser», skriver ukemagasinet *Christ in der Gegenwart*. Og de har aktualisert både menneskets avhengighet av naturkreftene og taklingen av verdens miljøkrisen. «Kommer vi til å oppleve en 'økologisk syndserkjennelse' kombinert med måtehold og aktsomhet?» undrer bladet. Og viser bl.a. til forfatteren og skribenten Carl Amery: I mange av hans bøker står spørsmålet om vår klodes fremtid sentralt. I et ferskt intervju med den østerrikske katolske ukeavisen «Die Furche» anbefaler Amery Frans av Assisi som utgangspunkt for et kristent bidrag til miljødebatten. Til tross for alle tekniske fremskritt har «energiforbruket pr. person aldri minsket – menneskeheten har alltid brukt energi

for å gjøre livet mer behagelig for seg». Derfor, påpeker Amery, må det ikke bare satses sterkere og mer effektivt på regenerative energiformer (sol, vind og vann): Vi må også øve oss i Frans' «åndelige innstilling», som ikke ser «det å gi avkall på noe som en innnevring, men som en befrielse fra den tvang markedets religion og forbrukskulturen medfører». I motstanden mot forbrukskulturen er det «så absolutt etterspørsel etter de ressurser som ligger i en levende kristendom», sier Amery. CiG

HOLDER ARGUMENTENE?

Klar tale i en rapport nylig fra Den internasjonale teologikommisjonen (ITC), et organ som sogner under Troskongregasjonen: Oldkirkens kvinnelige diakoner hadde andre roller enn tidens mannlige diakoner; det er derfor intet historisk grunnlag for at kvinner i dag skal kunne vigsles til faste diakoner. Om kirken likevel skal åpne diakonatet for kvinner, uttaler ITC seg ikke om, det blir opp til læreembedet. Selv om det er enstemmighet bak ITCs rapport, vil diskusjonen om diakonatet nok fortsette.

John Wijngaards, som for en tid siden forlot prestedtjenesten delvis på grunn av kirkens nei til vigslet tjeneste for kvinner, er en av flere teologer som mener at ITCs argumenter ikke holder. Å peke på ulike tjenester, beviser intet: «Det avgjørende er om det

dreier seg om vigslet tjeneste eller ikke. En prest som fungerer som sekretær for en erkebiskop, er ordinert slik en menighetsprest er. Det er ingen forskjell i deres status som vigslede prester.» Wijngaards, aktuell med den ferske boken *No Women In Holy Orders? The Ancient Women Deacons*, sier at «mange teologer mener oldkirkens kvinnelige diakoner ble vigslet til den samme sakramentale status som menn. Ordinasjonsritualet var identisk med menns.» Han mener ITC-rapporten bør offentliggjøres. CATHOLIC HERALD

DE BLINDE GJEMMES BORT

I dag er det 180 millioner blinde og svaksynte i verden. Ni av ti av verdens blinde lever i et u-land, der skam og fordommer gjør at de utstøtes eller gjemmes bort. Det skriver Norges Blindforbunds lesverdige blad *Givergleden*, som kan opplyse at grå stær og manglende kunnskap om kosthold og hygiene er de viktigste årsaker til synshemming.

Mens vi i vesten stort sett opplever synstap på våre eldre dager, er majoriteten av synshemmede i u-land yngre. Der er 45 millioner helt blinde, mens 134 millioner er synshemmede. Verdens Helseorganisasjon (WHO) kan imidlertid opplyse at synshemmingene kunne unngås: enten ved å forebygge eller ved hjelp av riktig medisinsk behandling.

DET FINNES GODE NYHETER!

Avisen *AmnestyNytt* bringer nyttige – og nødvendige kommentarer til hendelser som bør ryste oss alle. Men gir også påminnelser om at det nytter å engasjere seg. For eksempel kunne vi nylig lese at Kinas lengstsonende samvittighetsfange, tibetaneren Jigme Sampo (76), nå er løslatt. Tre Amnestygrupper (i Tromsø, Tønsberg og Nesbru) hadde stått på, og løslatelsen fant sted før straffen på 28 år var fullført.

I samme avis leste vi at en menneskerettighetsforkjemper og opposisjonspolitiker i Sudan, Toby Madut, ble arrestert i juni i år og satt i enecelle. Som følge av en URGENT-aksjon ble han løslatt og kunne dra hjem til sin familie. «Takk til alle som deltok i aksjonen!» skriver *AmnestyNytt*.

RWANDA: BARNELANDET

«En gang var Rwanda kjent for sine vakre grønne åser og fjellgorillaene. Så kom folkemordet i 1994, og Rwanda ble isteden kjent for et av de blodigste kapitlene i vår moderne historie. På tre måneder mistet en million mennesker livet, og like mange ble drevet på flukt.»

Vi siterer fra Røde Kors-bladet *Tanke Kors*, som kan fortelle at nå er halvparten av Rwandas befolkning under 15 år. Nesten en hel foreldregenerasjon er død på grunn av folkemordet, krigen i nabolandet Kongo og sykdom. «Rwanda er Barnelandet der de små må passe de minste. 400 000 barn i Rwanda er foreldreløse. Mange av dem bor i foreldreløse familier der de største søsknene tar vare på de som er mindre. Det er disse barna som er målgruppen for Røde Kors' nye giverprogram. Prosjektet Barnelandet handler om å gi disse barna mulighet til å bygge et bedre liv for seg selv og sine søsken ved at de får mulighet til å gå på skole, til å tjene penger og til å ta vare på helsen sin. Sammen med den praktiske hver-

dagshjelpen får de også noe annet: Vissheten om at noen bryr seg om dem.»

800 GANGER ØKUMENISK!

Det franske Rådet for kristne kirker har for første gang utgitt en felles bønne- og sangbok, som særlig skal benyttes ved økumeniske gudstjenester. Boken inneholder over 800 bønner, tekster og sanger som katolske, evangeliske og ortodokse kristne har kunnet enes om. CIG

PLURALISME - OGSÅ I KIRKEN

Pluralismen med dens understrekning av menneskets individuelle frihet og denne «retnings» åndshistoriske seier, vil også måtte få følger for kirkens indre liv, sa kardinal Walter Kasper, leder for Sekretariatet for kristen enhet, i et foredrag i Hamburg nylig. «Kirkens liv og utforming må nødvendigvis bli mer 'plural'. Kirken må erkjenne og forme konstruktivt denne pluralismen og ikke søke å undertrykke den ved hjelp av disiplinært tiltak, som i siste instans er nytteløse.» Den pluralisme i «stil, former, fromhet, riter, teologi», som vi kjenner opp gjennom kirkehistorien, «blir enda mer uomgjengelig i fremtiden». Det betyr imidlertid slett ikke det samme som vilkårlighet og godtakelse av hva som helst. CIG

EU-KONSTITUSJONEN OG KRISTENDOMMEN

I et brev til Valery Giscard d'Estaing, Europa-konvensjonens president, ber en allianse av katolske, ortodokse og protestantiske kirker om at den fremtidige Europa-konstitusjonen må inneholde en kristen dimensjon og yte kirken den anerkjennelse som tilkommer den. Gruppen foreslår bl.a. følgende ordlyd: «EU respekterer kirkenes og de religiøse fellesskapenes spesifikke identitet og deres bidrag til det offentlige liv, og opprettholder en strukturert dialog med dem.»

CATHOLIC HERALD

VATIKANET:

NEI TIL KJERNEVÅPEN

Vatikanets FN-delegasjon, som ledes av erkebiskop Renato Martino, har gjort det klart overfor FN at det ikke finnes noen moralsk begrunnelse for militære eller politiske doktriner som går inn for utbygging eller lagring av kjernevåpen. Kirken er bekymret over stagnasjonen i nedbyggingen av slike våpenarsenaler og oppfordrer til raskest mulig fortgang i saken under effektiv internasjonal kontroll. CATHOLIC HERALD

BIRGITTA AV VADSTENA – INSPIRASJON FOR VÅR TID

Den hellige Birgitta av Vadstena (1303-1373) ga gjennom sitt liv et eksempel som «kan være en effektiv stimulans for dagens kvinner slik at de blir talsmenn for et samfunn hvor kvinners verdighet respekteres fullt ut», sa pave Johannes Paul II ved en messe i Peterskirken som innledet 700-årsmarkeringen av Birgittas fødsel. Birgitta «søkte å leve slik Maria levde og gikk helhjertet inn i det å være hustru, mor, trofast ordenskvinne (...) Hun fulgte i jomfru Marias fotspor og prøvde å gjøre Guds vilje under alle forhold.»

Birgitta, mor til åtte barn, grunnla etter sin manns død Birgittinerordenen. Hun døde i Roma i 1370; hun var en mystiker og etterlot seg et rikholdig skriftlig materiale om sine religiøse opplevelser. CATHOLIC HERALD

SKJØNNHETEN - ET UTTRYKK FOR GUDS SANNHET

«Jeg tror det skal kunne påvises at selv om folk ikke synes noe om kirkens innhold, så elsker de huset. De må ha en plass å gå til.» Vi sakser fra et intervju med Owe Wikström, professor i religionspsykologi ved Uppsala Universitet. Aktuell med boka *Leve langsomheten*, nylig utgitt på Genesis forlag. «Om folk synes budskapet er kjedelig, har kirkerommet og ritualene fått større

betydning,» sier Wikström. «Det handler om at det er en mye mer plassens teologi enn ordets. Det handler mer om estetikkens teologi enn om innholdets.

Når Dostojevskij sier at skjønnheten skal frelse verden, så er jo dette noe som er helt forsvunnet fra den vestlige verden. Her er kristendom koblet til moral og sannhet, til rett eller feil. Mens du i den ortodokse kirke finner mye mer av triangelen det skjønnne, det sanne og det gode. Som når vi gripes av skjønnheten i Bachs musikk. Vi har ikke riktig sett dette at skjønnheten er et uttrykk for Guds sannhet.»

VÅRT LAND

VIL SETJA DET SPIRANDE

LIVET I FOKUS

Stadig meir forskning dreiar seg om å sortera vekk spirande liv. Professor Ola Didrik Saugstad vil heller ha fokus på kva fosteret egentleg er. I fagmiljøet sitt ser den ferske presidenten for europeiske fødsels- og nyføddelegar at teknikkane pressar seg på: Testing av foster før det vert sett inn i livmora, gentesting av fosteret i mors liv og tidleg ultralyd. «Eg kan ikkje bruka posisjonen min til propaganda for mitt eige syn. Men eg kan koma med framlegg. Og i staden for å ha fokus på nye metodar som kan sortera, vil eg heller dra fram positive sider ved kva fosteret er,» seier Saugstad.

VÅRT LAND

Hvis?

«Hvis himmelen fantes, hva ville du likt at Gud sa idet du ankom?» Det er Dagbladet som retter spørsmålet til Per Bang, katolikk og journalistveteran i Dagens Næringsliv. «Jeg protesterer på spørsmålsstillingen,» svarer Bang. «Det er ikke noe spørsmål OM himmelen finnes. For den finnes. Og det må bli når jeg kommer. Og hvis han sa velkommen, tror jeg nok jeg ville være happy med det.»

MENING OG MENINGER

«En prest er ikke først og fremst et menneske med de mange meninger, men tjeneren for det ene navn. Kirken trenger ledere som kan male Kristus for våre øyne, så vi faller på kne og ber: 'Herre, miskunn deg over oss!», noterte presten og forfatteren Per Arne Dahl nylig i Vårt Land.

UNDER SADDAMS SVØPE

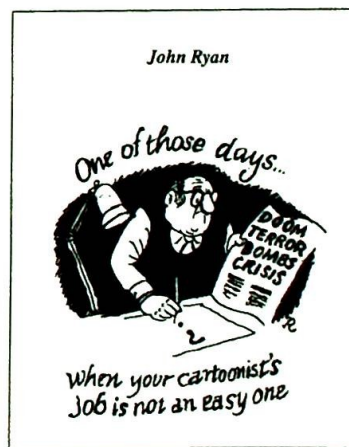
Iraks kristne lider, som alle andre i landet, under Saddams svøpe: elendig tilgang på varer og tjenester, undertrykkelse av ytringsfriheten, forfølgelse av etniske minoriteter. Men landets lille kristne minoritet er spesielt utsatt: Siden FN-sanksjonene ble innført for 11 år siden, er det særlig medlemmer av kristne kirker som gjøres til syndebukker i den offentlige propaganda. Saddam bedriver er djevelsk spill, selv om han offisielt ønsker et godt forhold til de kristne, og kristne og muslimer på papiret har samme rettigheter: Han hetser grupper opp mot hverandre og spiller bl.a. på angsten for intervensjon fra «det kristne vesten», som det heter i propagandaen. De forverrede forholdene har fått mange kristne til å forlate landet: I dag er det snaue 700.000 kristne i landet, det vil si ca. 3 % av befolkningen – på 1980-tallet var det ti prosent. Trass i økende spenningsforhold har de kristne et godt rykte i alle folkegrupper på grunn av sine sosiale institusjoner: Kirkelige skoler og sykehus er en viktig støttespiller i landet sosiale infrastruktur, men spillerommet innsnevres stadig. RM

NOBELPRISEN: PENSJONIST INGEN HINDRING!

To av årets Nobelpriser gikk til mennesker som i sin tid ble «ufrivillige pensjonister», noterte Al Neuhardt i International Herald Tribune. Den nå 85-årige John

Fenn, som delte årets kjemipris med to andre forskere, måtte for 15 år siden forlate laboratoriet ved Yale University på grunn av obligatorisk pensjonsalder, 70 år. Han var da midt oppe i den innledende forskning på det felt han nå får Nobelprisen for. Heldigvis fikk han etterhvert fortsette sin forskning ved Virginia Commonwealth og utviklet den «mass spectrometry»-teknikk som innbrakte ham årets pris: en teknikk som gjør det mulig for forskere raskt å identifisere en substans ved hjelp av dens masse.

President Jimmy Carter, som fikk årets fredspris, var bare 56 da han, etter bare fire år i Det Hvite Hus, måtte gi tapt for Ronald Reagan. «Carter kunne,» skriver Neuhardt, «gjort som de fleste eks-presidenter: nytt fritiden på heltid. I stedet har han utviklet Carter Center ved Emory University og vært utrettelig underveis på fredsoppdrag Verden over.» Fenn og Carter viser «at det finnes et liv etter frivillig eller tvungen pensjonering, og verden er et bedre sted på grunn av innsatsen til disse to og en skare andre pensjonister». Høyst forståelig om de to og evt. andre aktive pensjonister «ropte et aldri så lite 'der kan dere se!' da tildelingen av de to prisene ble kjent», skriver Neuhardt.

Hårde tider – når selv Catholic Herald's John Ryans spreske blyant blir nedtrykt!

NEI TIL USA BISKOPENES «NULL-TOLERANSE»-LINJEN
 Vatikanet vil ikke godkjenne det utkast til «normer» og «charter» i forbindelse med geistliges sex-overgrep som USAs bispekonferansen vedtok i Dallas i juni: Den «null-toleranse»-politikk biskopene legger opp til, er for kategorisk, og man ønsker bl.a. en klarere definisjon av begrepet «sex-misbruk» og mer rettsikkerhet for prester som anklages for misbruk. En kommisjon bestående av en kardinal og tre erkebiskoper fra kurien og fire amerikanske biskoper skal nå revidere de foreslåtte retningslinjene og bringe dem i samklang med kirkeretten og særbestemmelser fra i fjor, som reserverer behandlingen av visse overgrepssaker for romerske instanser. I sommer gikk ledere for 125 katolske ordensfelleskap i USA enstemmig imot biskopenes null-toleranse-linje: Ordensfelleskap er forpliktet til omsorg for sine medlemmer, og selv om et medlem har gjort seg skyldig i seksuelle overgrep, vil vedkommende ikke bli utvist av ordenen, heter det i en erklæring. Erklæringen fordømmer overgriperne og uttrykker sympati med ofrene for seksuelle overgrep fra ordensfolk: «Vi forstår at de føler seg forrådt.» Mens amerikanske legfolk krever rask og effektiv iverksettelse av Denver-retningslinjene, er USAs prester engstelige for at retningslinjene ikke tar nok hensyn til deres rettigheter og rettsikkerhet og beskyttelse mot falske anklager, som også har forekommet. Dallas-erklæringen sier f. eks. intet om adgangen til å appellere en kjennelse, men den må i rettferdighetens navn sikres, påpeker amerikansk kirkerettssekspert.

THE TABLET/KI

«OGSÅ VI ER KIRKE – NORGE»

Torsdag den 10. oktober ble en norsk avdeling av den internasjonale reformbevegelsen «Vi er kirke» (IMWAC, The International Movement «We are

Church») opprettet. Bevegelsens formål er å videreføre tankene og verdiene fra Det 2. Vatikankonsil og skape et forum for åpen, likeverdig dialog i kirken. Før stiftelsesmøtet holdt seniorjournalist Bay Johannessen foredrag om «Det 2. Vatikankonsil – en 40-års-påminnelse».

Stiftelsesmøtet, som fant sted i St. Hallvard menighetslokale i Oslo på dagen før 40-årsdagen for åpningen av Det 2. Vatikankonsil, vedtok at navnet på bevegelsen her i Norge skal være «Også vi er kirke – Norge». Leder for 2 år fremover er Åsmund Vik, som med seg i styret har Per Bang, Berit Børresen, Pål Kolstø, Ferdinand Männle, Torstein Seim og Ana Maria Stoicheff. KI

ARKIVER ÅPNES

I januar 2003 vil Vatikanet gjøre materialet om Tysklandspolitikken under pave Pius XI (1922-39) tilgjengelig for historikere, deriblant aktene fra nuntiaturet i Berlin, som en tid ble ledet av Eugenius Pacelli, den senere pave Pius XII (1939-58). Frigjøringen av tilsvarende akter fra Pius XII's pontifikat starter antakelig i 2006. Vanligvis offentliggjør ikke Vatikanet slikt materiale før alle involverte er døde. Unntaket nå gjøres etter pave Johannes Paul II's uttrykkelige ønske, «for å få slutt på urettferdige spekulasjoner». Også annet materiale fra Pius XI's pontifikat klargjøres nå for offentliggjøring. Den tyske kardinal Karl Lehmann oppfordret nylig til nettopp slik åpenhet som Vatikanet nå viser. KI/KNA

TIDENES STØRSTE HELGENKÅRING

Helgenkåringen den 6. oktober av Josémaría Escriva de Balaguer var den største, men også den mest omstridte i kirkens historie. Over 200.000 mennesker var samlet på Petersplassen og i omliggende gater da stifteren av bevegelsen Opus Dei (Guds verk/tjeneste) ble helgenkåret, bare 27 år etter sin død, hvilket er

Vi er i nærheten når du trenger oss

NYTT HOVEDKONTOR:

MAJORSTUA 22 60 15 90

Bogstadveien 72

SENTRUM 22 20 79 05

Ullevålsveien 1 – Oslo

OSLO VEST 22 50 00 30

Harbitzalléen 14

OSLO ØST 22 67 28 80

Grenseshvingen 7

DØGNVAKT

T. S. JACOBSENS
Begravelsesbyråer

RETREAT på Peterstiftelsens Pilegrimsgård i Son!
 Fader Johannes fra Den ortodokse menighet underviser om **Jesusbønnen** 12-14.12.
 Velkommen til et økumenisk fellesskap! Tlf. 64 98 35 50
 E-post: post@peterstiftelsen.no

uvanlig kort tid og et tegn på bevegelsens innflytelse i Vatikanet under den nåværende pave: bl.a. tilhører Vatikanets pressetalsmann, Joaquin Navarro-Valls, Opus Dei. Paven understreket at den nye helgen, «midt i en materialistisk kultur som skyver den kristne kultur i bakgrunnen», klart hadde vist at «alle er kalt til hellighet uansett rase, klasse, kultur og alder». Kritikken mot Opus Dei går bl.a. ut på at bevegelsen skal ha sekteriske tendenser og være vel autoritær.

KNA/THE TABLET

blikk på tiden

En pressemann av Guds nåde

I oktober i år ville, som nevnt annetstede i bladet, dominikanerpater Hallvard Rieber-Mohn fylt 80 år. Da han døde i august 1982, skrev St. Olavs redaktør, forfatteren Åge Rønning, om sin forgjenger i redaktørstolen: «Siden han ble ordinert i 1951 klarte han med stor arbeidsinnsats, kunnskaper og menneskelighet å bryte så mange av de gamle stengsler og fordommer at han ved sin død var kjent, respektert og likt av tusener i dette land... Det gjaldt også over konfessjonsgrensene. Avisen *Vårt Land* skrev engang da han hadde en fast spalte der: Er det så uklokt at landets fremste kulturskribent skriver hver 14. dag – han er dessverre ikke ansatt i landets største kristne avis.» Og i *Dagbladet* skrev Hans Fredrik Dahl at «det er ikke mange ganger etter reformasjonen at vår

protestantiske nasjon har stanset opp for en katolsk geistlig. Men budskapet om Hallvard Rieber-Mohns død rammer hele samfunnets kulturliv».

Det var i 1959 Rieber-Mohn og confrater Erik Gunnæs overtok som St. Olavs redaktører. De videreførte den «ut-av-ghettoen»-

linje som forgjengeren, pastor Ivar Hansteen Knudsen, hadde lagt sin sjel og vel så det i. «Vi har;» noterer redaktørparet i 1964, «systematisk søkt å blande den katolske troens og den norske og internasjonale hverdagens virkelighet, gi leserne råstoff (snarere enn konklusjonene) til kristent inspirert samtid-

forståelse, oppmuntre enhver interesse for tidens viktige sosiale og almenmenneskelige problemer og merkesaker.» I løpet av tiårsperiode bygget HRM opp bladet St. Olav «til et viktig tidsskrift», fastslår Rønning i nevnte nekrolog.

Et av de klareste tegn på dette samtidige var klipp- og kommentarspalten *Blikk på tiden*. Allerede i 1954 dukket den opp, signert fr. *Candidus* og forsynt med en underfundig vignett: en tenksom munk som skuer ned på en naiv liten blomst. Neppe noen tvil om hvem denne frater, som stirret langt lenger enn egen kosnute og klostergård, var, for det var ingen annen på katolsk mark enn HRM som kunne skrive slik. Etterhvert var det ingen i hele landet som skrev så drivende, så borende. Her var intelligens og karakter, kristentro, muntherhet og europeisk ånds-dannelse i en så spirituell og velopplagt blanding at norsk mentalitet og lynne knapt ante slikt var mulig! *Blikk på tiden*, som kunne dekke både én og to tette sider, med og uten lånte karikaturstreker, dannet etterhvert skole i norsk presse, men alle hederlige 'etterkommer' til tross: ingen over, ingen ved siden.

Enhver senere *Blikk-på-tiden*-skribent er skjelvende klar over at her hopper man så absolutt 'etter Wirkola', ord som trolig ville fremkalt et underfundig: «Etter hvem, sa De?» fra HRM. Han var særdeles og nesten koketterende urban. «Det som er i veien med Nordmarka, er,» og her siterer vi HRM, «at det ikke finnes noen Narvesenkiosk hvor man kan kjøpe aviser!» Underforstått: Dit gikk man ikke! Åndelige og kulturelle øvelser, med innlagte språklige sprang og volter, var hans domene. Her var han mesteren.

Som i følgende velopplagte klipp fra et lengre *Blikk* i det turbulente år 1968:

Økumenikk var også temaet for en verdenskjent katolsk teolog, jesuittpateren Karl Rahner, som nylig besøkte Norge, og som på en innbydelse fra Universitetets teologiske fakultet holdt en dobbelt-forelesning for et stort og interessert auditorium på Blindern om prinsippene for økumenisk teologi. Det var lærde betraktninger, fremført på et tysk hvor bisetningenes kaskader ufeilbarlig samlet seg opp i konklusjonens verber. Gjennom denne fintlepent nyanserte tale ante vi forutsetningen for en ganske usentimental trossamtale, der problemene (og de er vesentlige!) ikke ble pakket inn i gode stemninger, men nevnt ved navn. Mennesker som tror og vet at deres tro er salighetssak, har nemlig særlige problemer med å lytte til andres trosoppfatning – professor Rahner underslo ikke noen av problemene. Men gjennom hans fremstilling fikk vi også visjonen av en mer storlinjet, kristen overbevisning med sikrere sans for proporsjoner enn vi er vant til. Noe er fundamentalt – andre ting er sekundære, uten derfor å bli bagateller. Alle som bekymrer seg, om så bare en smule, for kristendommens situasjon og fremtid i vårt land og på verdensplanet, møtte her en klok teologs innsikt i alvoret og tidsfaktoren når det gjelder å bringe den kristne tenkning å jour. Kirken er ikke av verden. Men nettopp derfor må den i verden av i dag besikkek sitt hus, oppdage sine oppgaver og justere sine prioriteringer.

Det teologiske fakultet hadde ære av innbydelsen.

Her er de bare å sende et takk-nemlig «tiltredes» retning himmelen. Til både Rahner og fr. *Candidus*. UKJ

Slik så han ut, fr. Candidus, første gang han dukket opp i St. Olavs spalter i 1954.

liturgisk kalender

NOVEMBER

- Tir 12 Den hellige Josafat. Tit 2, 1-8.11-14; Luk 17, 7-10
- Ons 13 Tit 3, 1-7; Luk 17, 11-19
- Tor 14 Filem 7-20; Luk 17, 20-25
- Fre 15 (Den hellige Albert den Store) 2 Joh 4-9; Luk 17, 26-37
- Lør 16 (Den hellige Margrete av Skottland) (Den hellige Gjertrud) 3 Joh 5-8; Luk 18,1-8
Tidebønn for uke 1
- SØN 17 33. SØNDAG I DET ALM. KIRKEÅR.** Ordspr 31, 10-13.19-20.30-31; 1 Tess 5, 1-6; Matt 25, 14-30 (eller 14-15.19-21)
- Man 18 (Vigselsfesten for Peters og Paulus' basilikaer) Åp 1, 1-4 og 2,1-5a; Luk 18,35-43 (eller minnedagens tekster: Apg 28, 11-16.30-31; Matt 14, 22-33)
- Tir 19 Åp 3, 1-16.14-22; Luk 19, 1-10
- Ons 20 Åp 4, 1-11; Luk 19, 11-28
- Tor 21 Jomfru Marias fremstilling i Templet. Sak 2, 14-17; Matt 12, 46-50
- Fre 22 Den hellige Cecilia. (Valgfrie minnedagslesninger) Åp 10, 8-11; Luk 19, 45-48
- Lør 23 (Den hellige Klemens I) (Den hellige Kolumban) Åp 11, 4-12; Luk 20, 27-40
- SØN 24 KRISTI KONGEFEST.** Esek 34, 11-12.15-17; 1 Kor 15, 20-26.28; Matt 25, 31-46
- Man 25 Den salige Niels Steensen. Åp 14, 1-3.4b-5; Luk 21, 1-4

Tidebønn for uke 2

- Tir 26 Åp 14, 14-19; Luk 21, 5-11
- Ons 27 Åp 15, 1-4; Luk 21, 12-19
- Tor 28 Åp 18, 1-2.21-23 og 19, 1-3.9a; Luk 21, 20-28
- Fre 29 Åp 20, 1-4.11-21,2; Luk 21, 29-33
- Lør 30 Den hellige Andreas, apostel. Rom 10, 9-18; Matt 4, 18-22

DESEMBER

SØN 1 MED DETTE BEGYNNER LESETEKSTENE FOR ÅR B OG (HVERDAGER:) ÅR I.

1. Søndag i advent. Jes 63, 16b-17.19b og 64, 1a.2b-7; 1 Kor 1, 3-9; Mark 13,33-37
- Man 2 Jes 2, 1-5; Matt 8, 5-11
- Tir 3 Den hellige Frans Xavier. Jes 11, 1-10; Luk 10, 21-24
- Ons 4 (Den hellige Johannes av Damaskus) Jes 25, 6-10a; Matt 15, 29-37
- Tor 5 Jes 26, 1-6; Matt 7, 21.24-27.
- Fre 6 (Den hellige Nikolas av Myra) (Valgfrie minnedagslesninger) Jes 29, 17-24; Matt 9, 27-31
- Lør 7 Den hellige Ambrosius. Jes 30, 19-21.23-26; Matt 9, 35-10,1.6-8
I Oslo bispedømme: Årsdag for bispevigselen.
Tidebønn for uke 2
- SØN 8 2. SØNDAG I ADVENT.** Jes 40, 1-5.9-11; 2 Pet 3, 8-14; Mark 1, 1-8
- Man 9 Jomfru Marias uplettede unnfangelse. 1 Mos 3, 9-15.20; Ef 1, 3-6.11-12; Luk 1, 26-38
- Tir 10 Jes 40, 1-11; Matt 18, 12-14

- Ons 11 (Den hellige Damasus I) Jes 40, 25-31; Matt 11, 28-30
- Tor 12 (Den hellige Johanna Fransiska av Chantal) Jes 41, 13-20; Matt 11, 11-15
- Fre 13 Den hellige Lucia. (Valgfrie minnedagslesninger) Jes 48, 17-19; Matt 11, 16-19
- Lør 14 Den hellige Johannes av korset. (Valgfrie minnedagslesninger) Sir 48, 1-4.9-11; Matt 17, 10-13
Tidebønn for uke 3
- SØN 15 3. SØNDAG I ADVENT.** Jes 61, 1-2a.10-11; 1 Tess 5, 16-24; Joh 1, 6-8.19-28
- Man 16 4 Mos 24, 2-7.15-17a; Matt 21, 23-27
- Tir 17 1 Mos 49, 2.8-10; Matt 1, 1-17
- Ons 18 Jer 23, 5-8; Matt 1, 18-24
- Tor 19 Dom 13, 2-7.24-25a; Luk 1, 5-25
- Fre 20 Jes 7, 0-14; Luk 1, 6-38

Pavens bønneintensjoner i desember

At barn overalt i verden gjennom sin familie og en god sosialpolitikk må beskyttes mot alle former for vold.

At feiringen av Kristi fødsel må gi alle mennesker i alle kulturer mer respekt for de små og maktesløse.

REDAKSJON: Unni Klepper, Joynt (ansvarshavende redaktør),
Olav Egil Aune, May-Lisbeth Myrhaug, Brynjulv Norheim

FASTE MEDARBEIDERE: Bernt Eidsvig, Liv Greni, Gunnel Vallquist

REDAKSJONSRÅD: Liv Blikrud, Petter Bruce, Tove Bull,
Arne Fjeld o.p., Nils Heyerdahl, Ingrid Joys, Susanne Kjekshus Koch,
Pål Kolstø, Egil Mogstad, Else-Britt Nilsen o.p.

REDAKSJONENS ADRESSÉ: Akersveien 16, 0177 Oslo. Tlf.: 23 21 95 48 (redaksjonen)/
23 21 95 00 (ekspedisjon og adresseforandring). Fax.: 23 21 95 43. E-post: tidsskrifter@katolsk.no

ABONNEMENT: Årsabonnement kr. 220,- (Norge)/ kr. 230,- (øvrige europeiske land)/
kr. 250,- (andre verdensdeler). Bankgiro: 6022.20.13073

Design: Roger Jensen. Trykk: Viking Grafisk Digital AS

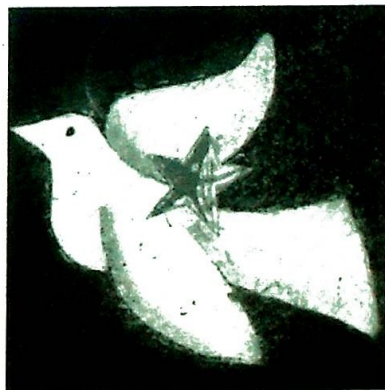
ISSN 0802-6726

**ST
OLAV**

AKERSVEIEN 14, 0177 OSLO
TLF. 23219555 FAX 22360263
e-post: bokhande@katolsk.no
www.katolsk.no/bokhandel

Begynn å samle til en julekrybbe. Vi har figurer fra mange land. Mange av dem
kan du se på våre hjemmesider

*Røkelse *Lys
*Adventskalendere
*Kunstkalendarer
*Ikoner

*Julepynt
*Adventsstaker
*Julemusikk

*De peneste julekortene med religiøse motiver
* Foruten massevis av bøker til egen og andres juleglede

ÅPNINGSTIDER: 10-17 (10-14)

F.o.m. 2/12: Kl. 10-18, torsdag 10-19, lørdag 10-15

Jule- og nyttårsaften: 10-13

Den 27. og 30/12: 10-16

Den 28/12: 10-13

NB! 2. og 3. januar: Stengt p.g.a. vareopptelling

Porto betalt ved innleveringen P.P. Norge/Norvège

KATOLSK TIDSSKRIFT FOR RELIGION OG KULTUR

Gud, la ditt ord i nåde lykkes
og vokse både dag og natt,
men kveles og med rot opprykkes
hver vekst du ikke selv har satt!
All Satans løgn og lærdom knus!
Med Ånd og sannhet fyll ditt hus!

La ingen falsk profet forville
oss bort i nattens bitre nød!
La ingen lærdom vrang forspille
vår trøst av Jesu dyre død!
Jag bort hver ulv i saueham!
Å hyrde, god, vøkt dine lam!

Løs opp de tåkeslør som spennes
av uforstand og mannevidd!
Slå ned alt hovmod som her finnes,
gjør vantro stum, som volder strid!
Driv hykleri til helved bort!
Alt sant og godt skal vokse stort!

...

La Ordet gå i arv og eie
til våre barn i tusen ledd,
og vise oss de rette veier
til liv i nåde, trøst og fred,
og lede alle inn til Gud,
sa har det ført sin gjerning ut!

Salme fra 1861 av Magnus Brostrup Landstad (1802-1880),
Norsk Salmebok (Verbum 1985)